

Fuzzy-rendszerek

Fuzzy rendszerekről általában

Fuzzy-rendszerek

Témák

1. Fuzzy rendszerekről általában
2. Fuzzy halmazelmélet
 - Fuzzy halmazműveletek
3. Fuzzy logika
 - Fuzzy logika műveletek
4. Fuzzy közelítő következtetés

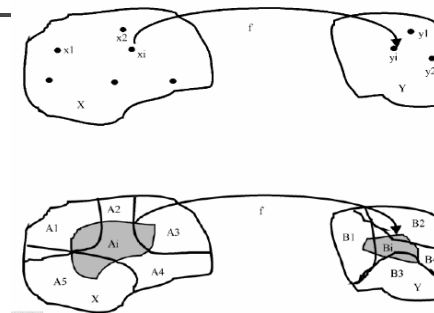
1.Fuzzy rendszerekről általában

- Fuzzy információ
 - nem precíz, pontatlan kifejezések (idős ember, magas nyereség)
 - bizonytalan információkon alapuló kif. (hitelképes vállalat)
 - élelten relációk (körülbelül egyenlő)
- Előfordulás
 - mat. modellek, döntések, adatok analízise

1.Fuzzy rendszerekről általában

- A bizonytalanság jellege:
 - determinisztikus bizonytalanság (többértékű)
- Fuzzy technika (Zadeh 65)
 - „hozzátartozás foka”: elem halmazhoz tartozása
 - ~Igazságfok (predikátummal)
 - A technika alapja:
 - fuzzy halmazelmélet, fuzzy logika
 - fuzzy rendszer: halmaz- halmaz leképezés
 - $A_i \rightarrow B_i$ formájú leképezéseket aggregál

1.Fuzzy rendszerekről általában

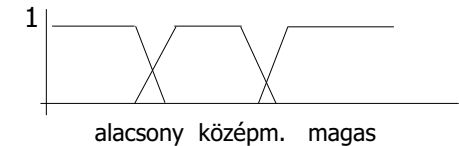

Neurális háló és fuzzy rendszer leképezés

2.Fuzzy halmazelmélet

Fuzzy halmazelmélet

- klasszikus halmazelmélet $A = \{x \mid x > 120\}$
 - Tagsági/ karakterisztikus függvénye
- $$\mu(x) = \begin{cases} 1 & \text{ha } x > 120 \\ 0 & \text{különben} \end{cases}$$
- élelten, fuzzy halmazok: hozzátartozás foka

2.Fuzzy halmazelmélet

- Tagsági / tartalmazási függvény:
 - $\mu : X \rightarrow [0,1]$
- Megadási formák:

$$A = \{ x, \mu_A(x) \mid x \in X \}$$

$$A = \mu_A(x_1)/x_1 + \mu_A(x_2)/x_2 + \dots + \mu_A(x_n)/x_n = \sum \mu_A(x_i)/x_i$$

$$A = \int_x \mu_A(x)/x$$

2.Fuzzy halmazelmélet

Műveletek

Legyen A, B fuzzy halmaz, $\mu_A(x), \mu_B(x)$ tart. függv.

- Aritmetikai műveletek:
 - $C = A \circ B$ (° lehet + / *)

$$\mu_C(z) = \mu_A \circ \mu_B(z) = \sup_{z=x \circ y} \min(\mu_A(x), \mu_B(y))$$

- Halmazműveletek:
 - metszet (minimum operátor)
 - $\mu_{A \wedge B}(x) = \min(\mu_A(x), \mu_B(x))$

2.Fuzzy halmazelmélet

Műveletek

Legyen A, B fuzzy halmaz, $\mu_A(x), \mu_B(x)$ tart. függv.

- Halmazműv.:
 - egyesítés (maximum operátor)
 - $\mu_{A \vee B}(x) = \max(\mu_A(x), \mu_B(x))$
 - szorzat
 - $\mu_{A \cdot B}(x) = \mu_A(x) * \mu_B(x)$
 - Komplement
 - $\mu_{\neg A}(x) = 1 - \mu_A(x)$
- T-norma S-norma művelettel definiálás
 - Metszet: $\mu_{A \wedge B}(x) = T(\mu_A(x), \mu_B(x))$

2.Fuzzy halmazelmélet

T-norma S-norma műveletek

Egy $T: [0,1]^2 \rightarrow [0,1]$ függvényt *T-normának* nevezzük, ha teljesül:

- $T(a, 1) = a$ (1 az egységelem)
- $a \leq b$ és $c \leq d \Rightarrow T(a,c) \leq T(b,d)$ (monoton növény)
- $T(a,b) = T(b,a)$ (kommutatív)
- $T(a, T(b,c)) = T(T(a,b),c)$ (asszociatív)

Egy $S: [0,1]^2 \rightarrow [0,1]$ függvényt *T-konormának*, vagy *S-normának* nevezzük, ha

- $S(a, 0) = a$ (0 az egységelem)
- $a \leq b$ és $c \leq d \Rightarrow S(a,c) \leq S(b,d)$ (monoton növény)
- $S(a,b) = S(b,a)$ (kommutatív)
- $S(a, S(b,c)) = S(S(a,b),c)$ (asszociatív)

2.Fuzzy halmazelmélet

Fuzzy reláció (kartézi szorzat részhalmaza)

$$R = \{((x_1, x_2, \dots, x_n), \mu_R(x_1, x_2, \dots, x_n)) \mid (x_1, x_2, \dots, x_n) \in X_1 \times X_2 \times \dots \times X_n\}$$

$$\mu_R: X_1 \times X_2 \times \dots \times X_n \rightarrow [0,1]$$

Példa:

$$X_1 = \{a, b, c, d, e, f\},$$

$$X_2 = \{1, 2, 3, 4, 5\},$$

$$A_1 = \{0.1/a, 0.4/b, 0.9/d\},$$

$$A_2 = \{0.9/1, 0.7/2, 0.3/3\}.$$

μ_R	1	2	3
a	0.1	0.1	0.1
b	0.4	0.4	0.3
d	0.9	0.7	0.3

2.Fuzzy halmazelmélet

Reláció műveletek

- projekció,
- cilindrikus kiterjesztés
- max-min kompozíció

R_1 és R_2 max-min kompozíciója X, Y felett egy R fuzzy reláció:

$$R = R_1 \circ R_2 = \{(x,z), \sup_y \min(\mu_{R_1}(x,y), \mu_{R_2}(y,z)) \mid x \in X, y \in Y, z \in Z\}.$$

2.Fuzzy halmazelmélet

Kiterjesztési elv

Az $f: X_1 \times X_2 \times \dots \times X_n \rightarrow Y$ leképezés egy

$$f^*: A_1 \times A_2 \times \dots \times A_n \rightarrow B$$

kiterjesztése egy fuzzy halmaz Y felett:

$$B = f^*(A_1, A_2, \dots, A_n) = \int \mu_B(y) / y \quad \text{ahol}$$

$$\mu_B(y) = \sup \min(\mu_{A_1}(x_1), \mu_{A_2}(x_2), \dots, \mu_{A_n}(x_n))$$

$$(x_1, x_2, \dots, x_n) \in f^{-1}(y)$$

Köv: a matematika módszerek kiterjeszthetők fuzzy -halmazokra.

2.Fuzzy halmazelmélet

Kiterjesztési elv ---- fuzzy aritmetika

pl. egész számok körében $f(x) = x+5$

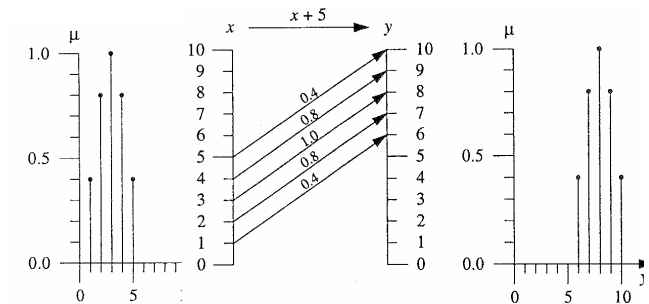
fuzzy: $f^*(x)$: „Körülbelül 3” + 5
(= „körülberül 8”)

Eredményhalmaz:

$$5 + \{0.4/1+ 0.8/2+ 1.0/3 + 0.8/4 + 0.4/5\}$$

$$= \{0.4/6+ 0.8/7+ 1.0/8 + 0.8/9 + 0.4/10\}$$

2.Fuzzy halmazelmélet

2.Fuzzy halmazelmélet

Néhány definíció

- tartóhalmaz, $\sup(A) = \{x \mid (\mu_A(x) > 0)\}$
- α -nívóhalmaz (szelet), $A_\alpha = \{x \mid (\mu_A(x) \geq \alpha)\}$
- normalizált, $\sup \mu_A(x) = 1 \quad (x \in X)$
- Konvex $\mu_A(\lambda \cdot x_1 + (1-\lambda) \cdot x_2) \geq \min(\mu_A(x_1), \mu_A(x_2))$
- fuzzy szám
 - (konvex, normalizált, egy helyen 1 max., szakszonként folyt)
- fuzzy intervallum
 - (fuzzy szám, egy intervallumon max. értékeket vesz fel és szak. folytonos)

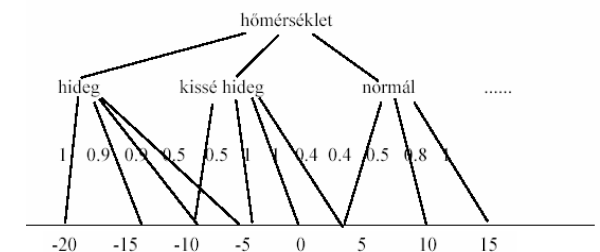
3.Fuzzy logika

Fuzzy logika

- cél:** emberi gondolkodás modellezése összetett, bizonytalanságot tart. felt. esetén
- Jellemzők pl.
 - fuzzy halmazokon megfogalmazott kif.: =predikátum
 - Igazságtérben a log. értékek fuzzy halmazok
 - nyelvi változó
 - számtalan kvantor
 - logikai értékek: fuzzy halmazok (igazságtér)
 - fuzzy következtetés: közelítő, nem precíz

3.Fuzzy logika

Nyelvi változó pl.

3.Fuzzy logika

- nyelvi változók
- definíció: (név, T(N)terms halmaz, X,S,M)
 - T(N) terms halmaz (értékek elnevezése)
 - X alaphalmaz,
 - S szinaktikai szabály
 - képzési szab.
 - M szemantikai szababály
 - fuzzy halmaz def.
 - Kiterjesztési elv alapján generálás

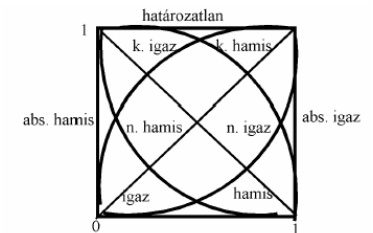
3.Fuzzy logika

- módosítók nagyon $\mu_A(x)^2$
többé kevésbé $\mu_A(x)^{0.5}$
- műveletek: AND, OR, ... több változat
- Igazságtér:
 - véges / végtelen pl. 9 elemű (Igaz ..)

T = { igaz, hamis, nagyon igaz, nagyon hamis, közelítőleg igaz, közelítőleg hamis, abszolút igaz, abszolút hamis, határozatlan }

3.Fuzzy logika

$$\begin{aligned} \mu_{\text{igaz}}(x) &= x & x \in [0,1] \\ \mu_{\text{hamis}}(x) &= 1 - x & x \in [0,1] \\ \mu_{\text{nagyon igaz}}(x) &= x^2 & x \in [0,1] \end{aligned}$$

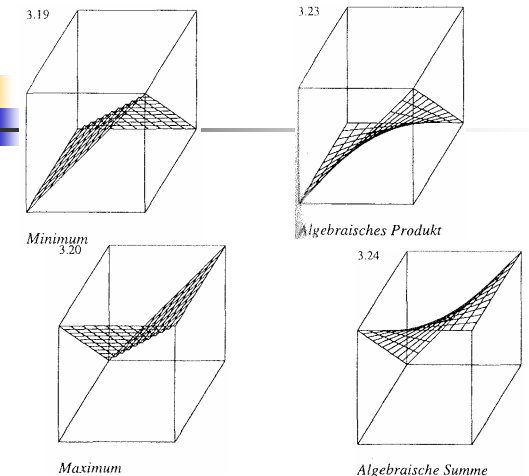

3.Fuzzy logika

- Szokásos műveletek:
 - negáció: $\mu_{\neg A}(x) = 1 - \mu_A(x)$
 - konjunkció $\mu_C(z) = \sup \min(\mu_A(x), \mu_B(y))$
 $z = x \wedge y$
 - díszjunció $\mu_C(z) = \sup \min(\mu_A(x), \mu_B(y))$
 $z = x \vee y$
 - implikáció $\mu_C(z) = \sup \min(\mu_A(x), \mu_B(y))$
 $z = f(x, y)$
- gyakorlat: igazságtér pontértékű (kevesebb számolás)
pl.: $\mu_C(x) = \min(\mu_A(x), \mu_B(x))$

3.Fuzzy logika

- Fuzzy logika művelet csoportok elemi műveletek továbbfejlesztései
- T-norma műv. (minimum, algebrai szorzat, Einstein-szorzat, ...) „konjunkció”
 - minimum - művelet
 $\mu_C(x) = \min(\mu_A(x), \mu_B(x)).$
 - algebrai szorzat
 $\mu_C(x) = \mu_A(x) * \mu_B(x).$
 - bounded-differencia
 $\mu_C(x) = \max(0, \mu_A(x) + \mu_B(x) - 1).$

3.Fuzzy logika

- S-norma műv. (maximum , algebrai összeg, ..) „diszjunkció” műveletek
 - maximum művelet
 $\mu_C(x) = \max(\mu_A(x), \mu_B(x)).$
 - algebrai összeg
 $\mu_C(x) = 1 - (1 - \mu_A(x)) * (1 - \mu_B(x)).$
 - bounded összeg
 $\mu_C(x) = \min(1, \mu_A(x) + \mu_B(x)).$
 - Einstein összeg
$$\mu_C(x) = \frac{\mu_A(x) + \mu_B(x)}{1 + \mu_A(x) * \mu_B(x)}$$

3.Fuzzy logika

- Paraméteres műveletek: és, vagy művelethez hasonlók
 - Paraméteres T-norma műv.: pl.
Fuzzy-és művelet $0 \leq \gamma \leq 1$
$$\mu_C(x) = \gamma * \min(\mu_A(x), \mu_B(x)) + 0.5 * (1-\gamma) * (\mu_A(x) + \mu_B(x))$$
 - Paraméteres S-norma műv.: pl.
Yager egyesítés művelete $\gamma \geq 1$
$$\mu_C(x) = \min(1, (\mu_A(x)^\gamma + \mu_B(x)^\gamma)^{1/\gamma})$$

3.Fuzzy logika

- Kompensációs műv. (és -vagy közti műv.) kritériumok egymás hatásait kompenzálhatják, szituáció modellezés: T és S norma közti műveletek.
Pl.
 γ -művelet (compensatory-and) $0 \leq \gamma \leq 1$
$$\mu_C(x) = [\mu_A(x) * \mu_B(x)]^{1-\gamma} * [1 - (1 - \mu_A(x)) * (1 - \mu_B(x))]^\gamma$$

 $\gamma=0$ -ra az algebrai szorzat, $\gamma=1$ -re az algebrai összeg műveletet adja.

3.Fuzzy logika

Fuzzy közelítő következtetés

az általánosított modus ponens szimbolikus alakja:

$$A \rightarrow B, A'$$
$$B' = A' \circ (A \rightarrow B)$$

ahol \circ a max-min a komp.

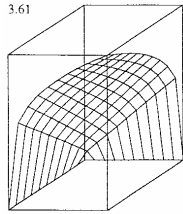
$$\mu_{B'}(v) = \max \min(\mu_A(u), \mu_{A \rightarrow B}(u,v))$$

- Változatok: implikációra, kompozícióra

max-min köv.: implikáció: minimum és max-min kompozíció

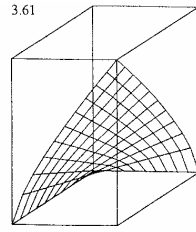
max-szorzat köv.: implikáció: algebrai szorzat és max-min kompozíció

3.61

1	9	8	7	6	5	4	3	2	1	0	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
1	56	51	46	41	35	30	25	20	14	09	00
2	67	61	55	50	44	38	33	27	21	02	00
3	74	68	63	57	51	45	39	33	07	04	00
4	80	74	68	63	57	51	45	34	10	06	00
5	84	79	73	68	63	57	51	38	13	07	00
6	88	83	78	73	68	63	57	42	16	09	00
7	91	87	83	78	74	68	62	45	19	11	00
8	95	91	87	82	77	72	67	49	21	13	00
9	97	94	91	87	82	77	72	52	24	14	00
1	10	85	78	70	62	54	46	37	27	16	00
1	10	92	85	77	68	59	50	41	30	18	00
1	1	9	8	7	6	5	4	3	2	1	0

3.61

γ -Operator, $\gamma = .75$

γ -Operator, $\gamma = .25$

3.Fuzzy logika

- Fuzzy közelítő következtetés példa:

$$A = (0/100, 0.5/125, 1/150, 0.5/175, 0/200)$$
$$B = (0/10, 0.6/20, 1/30, 0.6/40, 0/50)$$

Az $A \rightarrow B$ reláció M mátrixa:

0	0	0	0	0
0	0.5	0.5	0.5	0
0	0.6	1	0.6	0
0	0.5	0.5	0.5	0
0	0	0	0	0

ahol $m_{ij} = \min(a_i, b_j)$.

$$A' = (0/100, 0.5/125, 0.5/150, 0/175, 0/200)$$

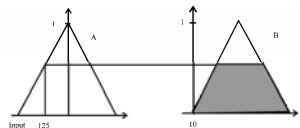
Max-min köv.: $B' = (0/10, 0.5/20, 0.5/30, 0.5/40, 0/50)$

Max-szorzat: $B' = (0/10, 0.3/20, 0.5/30, 0.3/40, 0/50)$

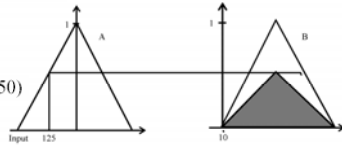
3.Fuzzy logika

Max-min és max-szorzat következtetés

$$B' = (0/10, 0.5/20, 0.5/30, 0.5/40, 0/50)$$

$$B' = (0/10, 0.3/20, 0.5/30, 0.3/40, 0/50)$$

3.Fuzzy logika

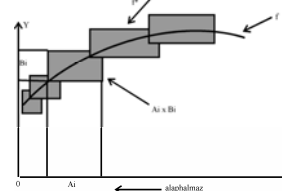
- Fuzzy szabály, diagram

f*: IF X is A_1 THEN Y is B_1

.....

IF X is A_n THEN Y is B_n

Szabályok együtt -- diagram:

Fuzzy-rendszerek

Gyakori fuzzy-rendszer modellek

Fuzzy-rendszerek

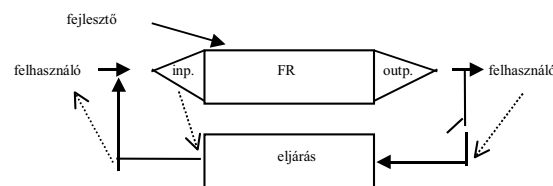
Témakörök

- Fuzzy rendszer típusok
- Fuzzy szabályozó
 - Mamdani, Sugeno típus
- Fuzzy reláció egyenletrendszer
- Produkcións rendszerek
- Hibrid rendszerek

Fuzzy rendszerek

1. Az általános fuzzy rendszer

Fuzzy rendszerek

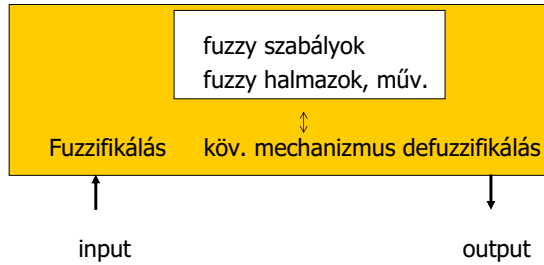
1. Az általános fuzzy rendszer

Gyakori fuzzy-rendszer modellek

- Szabályalapú rendszerek
 - fuzzy szabályozó,
 - reláció egyenletrendszer,
 - produkcions rendszerek
- Hibrid rendszerek
 - neurofuzzy: kooperatív, hibrid;
 - fuzzy neurális hálózat
 - fuzzy SZR

2. Fuzzy szabályozók

Felépítés:

Borgulya I. PTE KTK

5

2. Fuzzy szabályozók

Fuzzy szabályozók

- fuzzifikálás
- tudásbázis
 - Fuzzy szabályok : - két típus
 - Mamdani modell (diagram)
- Sugano (TSK-) modell

(w_i) IF x₁ is A₁ AND ... x_n is A_n THEN y is B_j CF

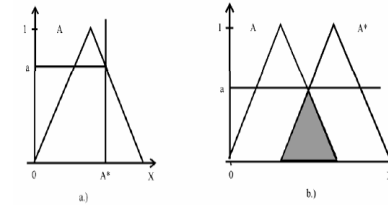
r: IF x₁ is A₁ AND... x_n is A_n THEN y = f_r(x₁,x₂, ...,x_n)
 ált.: y = a₀^r+ a₁^r x₁+ ... + a_n^r x_n

Borgulya I. PTE KTK

6

2. Fuzzy szabályozók

Fuzzifikálás

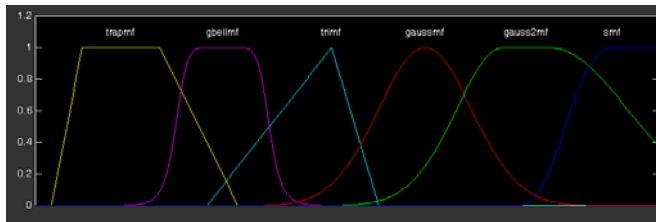
Borgulya I. PTE KTK

7

2. Fuzzy szabályozók

Fuzzy szabályozók

- nyelvi változók (tartalmazási függv.: háromszög, Gauss, trapéz,...)

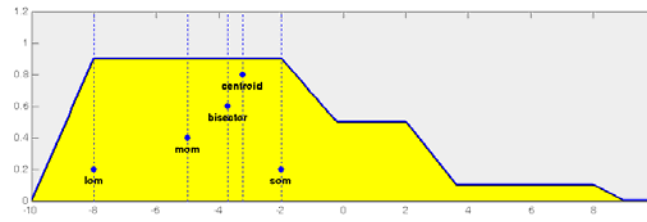
Borgulya I. PTE KTK

8

2. Fuzzy szabályozók

Fuzzy szabályozók

- defuzzifikálás

Borgulya I. PTE KTK

9

2. Fuzzy szabályozók

Következtetés Mamdani modellnél

- Szabályok párhuzamos kiértékelése
- Eredményhalmazok uniója (vagy, w_i *)
- A B output változó B₁, B₂, ... B_n értékeinél

$$B' = B'_1 + B'_2 + \dots + B'_n$$

- Defuzzifikálás: egy valós szám PI.

Borgulya I. PTE KTK

10

2. Fuzzy szabályozók

Következtetés Mamdani modellnél

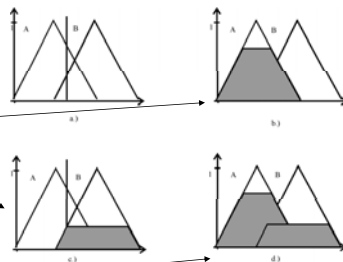
If X is A then Y is A

If X is B then Y is B.

Input: A*=1.3

1.Szabály eredmény

2.Szabály eredmény

defuzzifikálás: pl. COG

Borgulya I. PTE KTK

11

2. Fuzzy szabályozók

Következtetés a Sugeno modellnél

- Szabályok párhuzamos kiértékelése

- r-edik szabálynál: f_r(x₁, x₂, ..., x_n) és a „súlya”:
 $\mu_{Rr}(x_1, x_2, \dots, x_n) = \mu_{r1}(x_1) \wedge \dots \wedge \mu_{rn}(x_n)$

- Output: „defuzzifikálással”

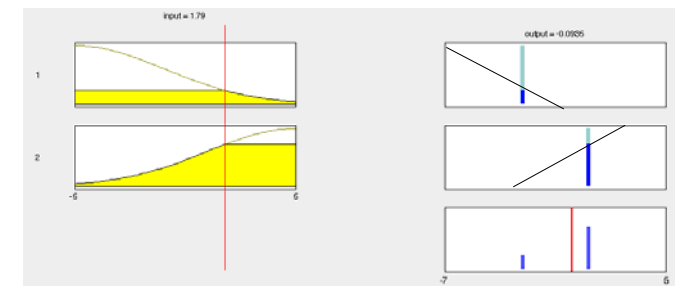
$$y = f(x) = \frac{\sum_{r=1}^n \mu_{Rr}(x_1, x_2, \dots, x_n) * f_r(x_1, x_2, \dots, x_n)}{\sum_{i=1}^n \mu_{Rr}(x_1, x_2, \dots, x_n)}$$

Borgulya I. PTE KTK

12

2. Fuzzy szabályozók

- Sugeno példa: if input is low then output is line1
 if input is high then output is line2

Borgulya I. PTE KTK

13

3. Fuzzy reláció egyenletrendszer

Reláció egyenletrendszer

- A → B szabály (implikáció) értelmezhető mint -- B = A ° R reláció
- a szabályrendszer: B_i = A_i ° R (i=1,2,...,n).
- Akkor oldható meg, ha az

$$R = \bigcap_{i=1}^n A_i \rightarrow B_i$$

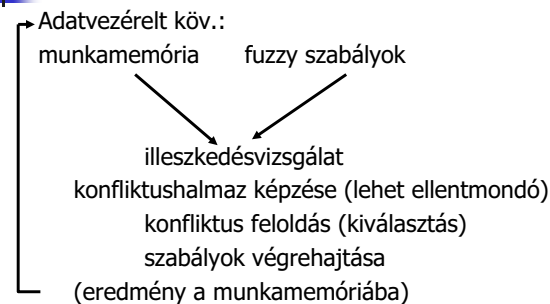
megoldása a rendszernek

4. Fuzzy produkciós rendszerek

Fuzzy produkciós rendszerek

- Szabályrendszer, következtetési mechanizmus + bizonytalan adatok (fuzzy halmazok /lehetőségségi eloszlások)
- Az FPR felépítése: tudásbázis, ismeretszerző modul, munkamemória, következtető mech., magyarázó modul, felh. interfész (SZR szabályformalizmus)
- Következtetés: adatvezérelt (soros, párhuzamos, hasonlóságon alapuló), célvezérelt, kombinált

4. Fuzzy produkciós rendszerek

4. Fuzzy produkciós rendszerek

- Pl. Fuzzy Toolbox (Turksen, Zwang) adatvezérelt következtetése hasonlósági mértékkel:

- Szabályok: n db. If A is A_j Then B is B_j; Input: A₁^{*}, A₂^{*}, ..., A_n^{*}
- lépések
 - Minden A_j, A_i^{*} párra meghatározza az s_j = s(A_j, A_i^{*}) hasonlósági értéket.
 - Meghatározza az aktivizálható szabályok R^{*} halmazát (konfliktus halmaz).
 - R^{*} minden R_j szabályánál az s_j függvényében kiszámolja a B_j^{*} konklúziót.
 - A B_j^{*} konklúziók kombinációjaként előállítja a B^{*} konklúziót:
$$\mu_{B^*}(x) = f(\mu_{B_1^*}(x), \mu_{B_2^*}(x), \dots, \mu_{B_m^*}(x)) \quad (x \in B)$$

ahol f a fuzzy halmazokon értelmezett T-, vagy S-norma művelet.

4. Fuzzy produkciós rendszerek

- Pl. Fuzzy Toolbox (Turksen, Zwang) adatvezérelt következtetése hasonlósági mértékkel:

- Hasonlóság képlet: $s(A,B) = 1 / (1 + d(A,B))$
 - R^{*} meghatározása: legnagyobb S(A,B) értékű szabály néhány legnagyobb s- értékű sz., s(A,B) > limitet teljesítők
 - Pontértékű tagsági függvények
 - Következmény számolás:
- $$\mu_{B_j^*}(x) = \min(1, \mu_{B_j}(x) / s_j), \text{ vagy}$$
- $$\mu_{B_j^*}(x) = \max(\mu_{B_j}(x), s_j) \text{ ahol } x \in Z.$$

4. Fuzzy produkciós rendszerek

- Pl. SYTEM Z-11 célvezérelt következtetése:
- Lehet: éles-, fuzzy tény, CF faktor
- Következtető séma:

feltétel (A)	következmény (B)	konklúzió (B [*])	CF _{B[*]}
precíz	precíz	B [*] = B	CF _{B[*]} = CF _A , CF _R
precíz	fuzzy	B [*] = B	CF _{B[*]} = CF _A , CF _R
fuzzy	precíz	B [*] = B	CF _{B[*]} = CF _A , CF _R S(A,A [*])
fuzzy	fuzzy	B [*] = (A,B) [°] A [*]	CF _{B[*]} = CF _A , CF _R

4. Fuzzy produkciós rendszerek

- Pl. SYTEM Z-11 célvezérelt következtetése:
- Összetett következtető séma:

$$\frac{\text{IF } A_1 \text{ AND } A_2 \text{ THEN } B \text{ CF}_R}{A_1^* \quad A_2^* \quad \text{CF}_{A_2^*}}{B^*}$$

modus ponens kiértékelésének folyamata:

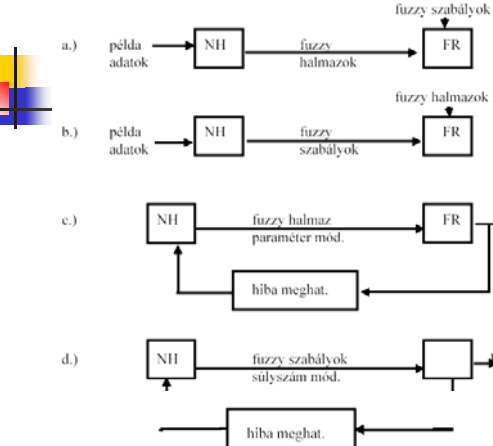
$$\frac{\text{IF } A_1 \text{ THEN } B}{A_1^*}{B_1^*} \quad \frac{\text{IF } A_2 \text{ THEN } B}{A_2^*}{B_2^*}$$

$$\text{és } B^* = B_1^* \circ B_2^*, \quad \text{CF}_{B^*} = \min(\text{CF}_{A_1^*}, \text{CF}_{A_2^*}) \text{CF}_R \text{ lesz.}$$

5. Hibrid fuzzy rendszerek

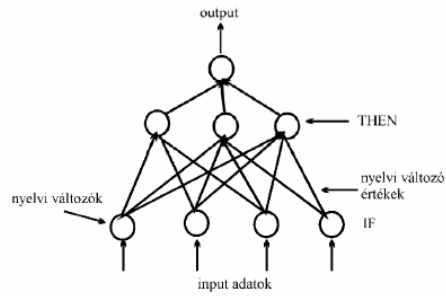
Hibrid rendszerek

- Fuzzy SZR (fuzzy technika adaptálása) (REVEAL, CLIFS)
- Neurofuzzy rendszerek
 - kooperatív
 - offline kapcs. (f. szabályok, f. halmazok)
 - online kapcs. (f. halmaz paraméter, f.szabály súly módosítás)

5. Hibrid fuzzy rendszerek

- hibrid neurofuzzy r.

- fuzzy neurális hálózat (f. input, f. neuron, mat. művelet helyett: f. relációk, f. műveletek)

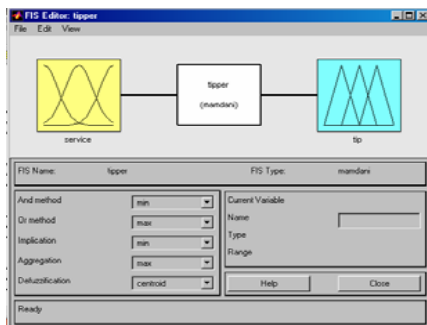
Fuzzy mintapéldák

MATLAB fuzzy tools

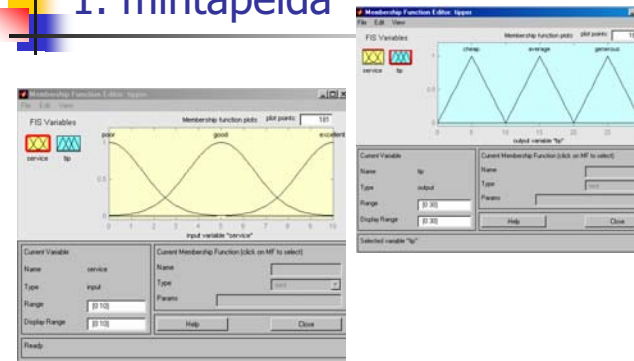
1. mintapélda

- Készítsünk egy Mamdani típusú fuzzy szabályozót, amely javaslatot tesz arra, hogy egy étteremben hány % borravalót adjunk a pincérnek.
 - Döntési szempontok:
 - a borravaló csak a kiszolgálás minőségétől függ (0-10 pont)
 - az étel minősége is befolyásolja (0-10 pont)

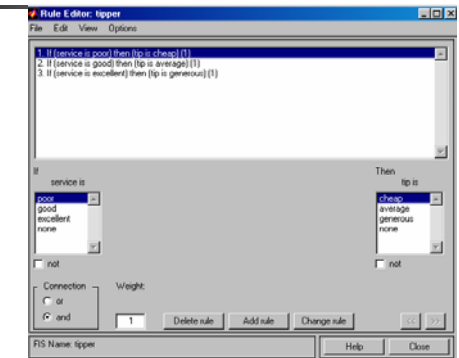
1. mintapélda

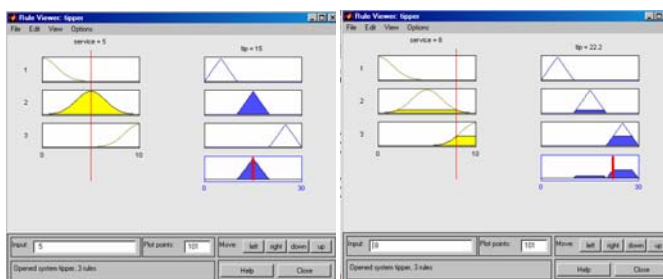
1. mintapélda

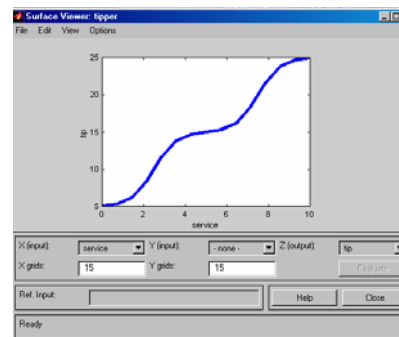
1. mintapélda

1. mintapélda

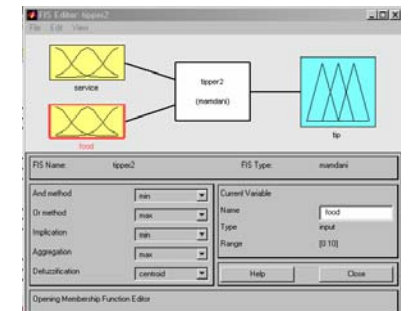

1. mintapélda

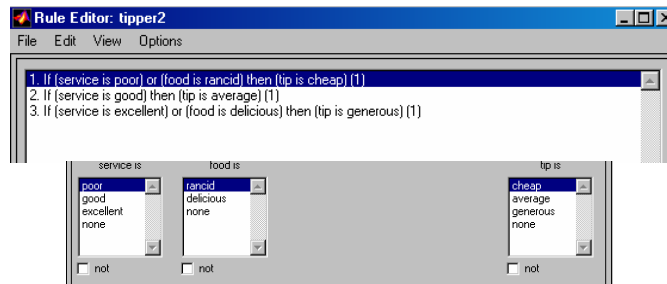

1. mintapélda

- Újabb szempont: az étel minősége

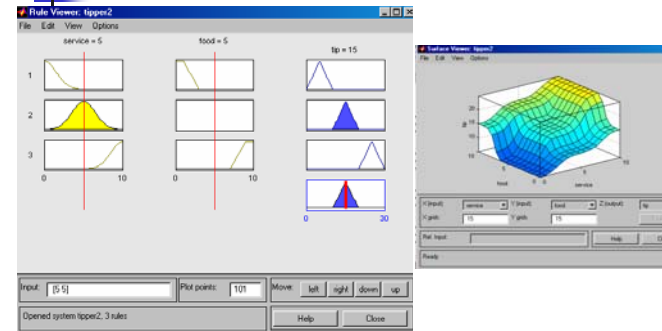

1. mintapélda

Borgulya I. PTE KTK

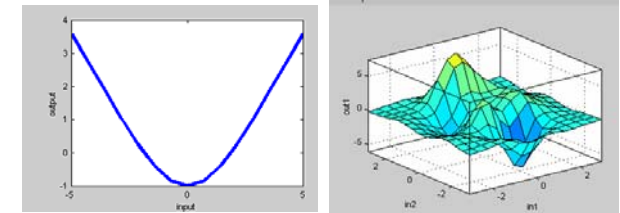
1. mintapélda

Borgulya I. PTE KTK

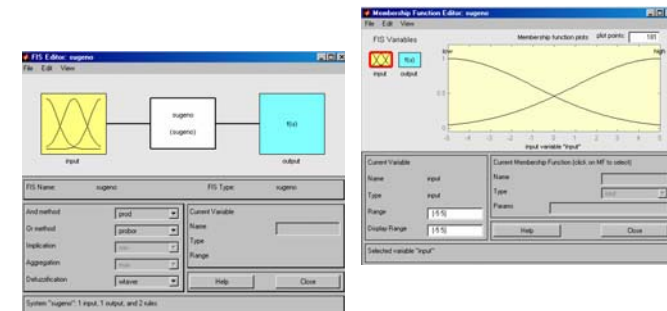
2. mintapélda

- Sugeno modellel függvények közelítése
 - Kétváltozós függvény (parabola)
 - Háromváltozós felület közelítés

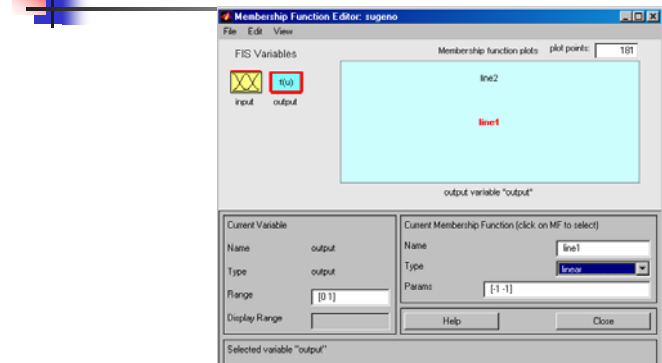
Borgulya I. PTE KTK

2. mintapélda

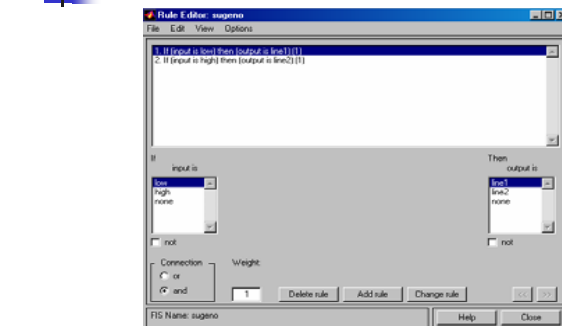
Borgulya I. PTE KTK

2. mintapélda

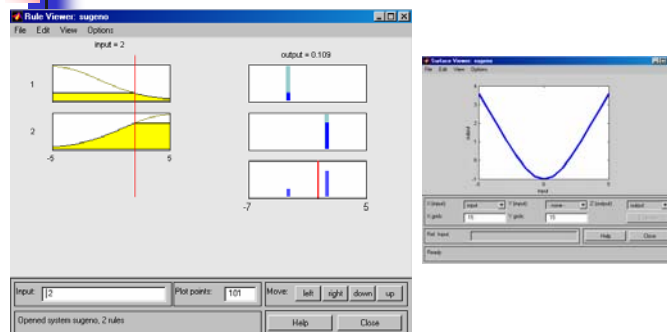
Borgulya I. PTE KTK

2. mintapélda

Borgulya I. PTE KTK

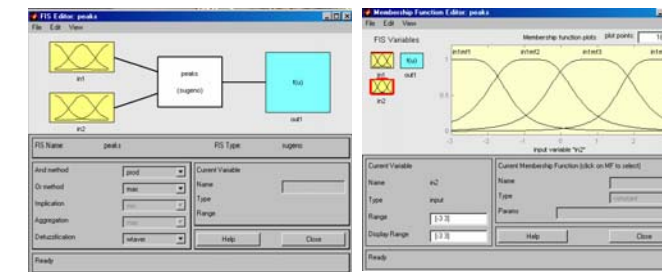
2. mintapélda

Borgulya I. PTE KTK

2. mintapélda

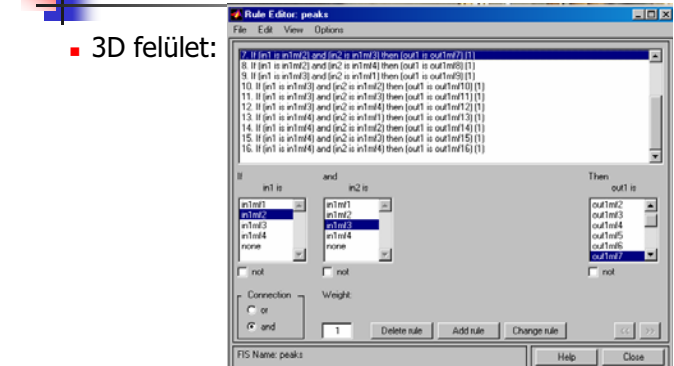
- 3D felület:

Borgulya I. PTE KTK

2. mintapélda

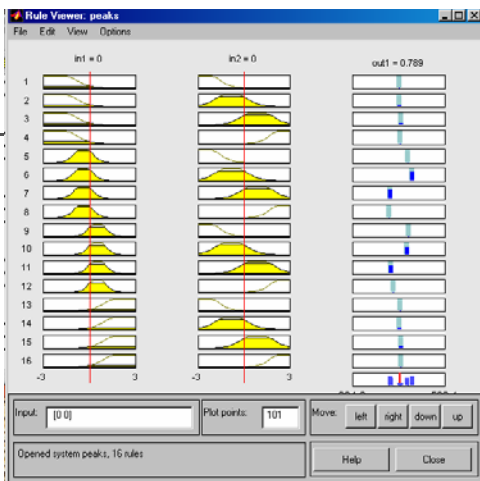
- 3D felület:

Borgulya I. PTE KTK

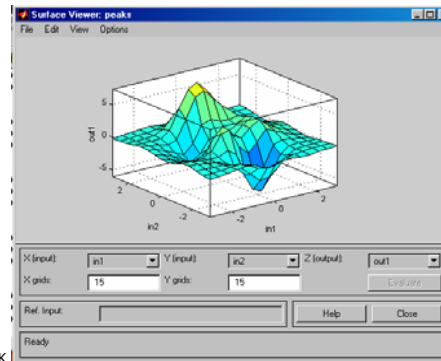

2.

2. mintapélda

3D felület:

Fuzzy szakértői rendszer fejlesztés

XpertRule Knowledge Builder

3-4. Gyakorló feladat
(két fuzzy példa)

XpertRule, 3. gyakorló feladat

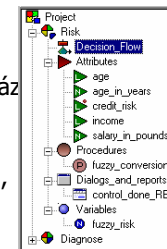
A feladat: „Hitel kockázat”

- Egy banki SZR egy személynél megállapítja a hitelezés kockázatát: alacsony, átlagos, vagy magas.
- Döntési szempontok: életkor, jövedelem
 - Körülbelüli értékekkel dolgozik: fuzzy objektumok az életkor, jövedelem, eredmény (risk)

XpertRule, 3. gyakorló feladat

A megvalósítás lépései:

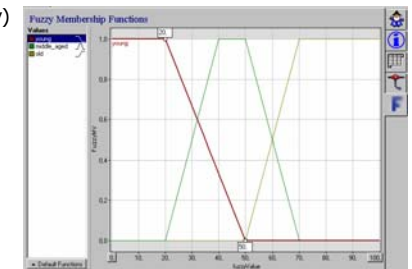
- Új projekt létrehozás: varázslóval
Access adatbázis hozzárendelés (felhasználói névvel, jelszóval)
- Új tudás modul definiálás (itt: hitel kockáz)
- Attribútumok definiálása:
életkor_év (numerikus), életkor (fuzzy), jövedelem (fuzzy), jövedelem_Ft (num.), hitel_kockázat (fuzzy).

XpertRule, 3. gyakorló feladat

A megvalósítás lépései:

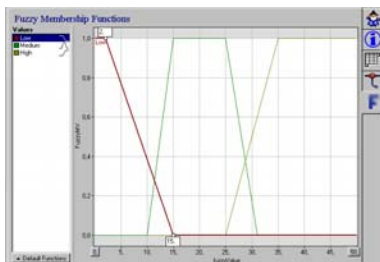
- Attribútum értékek definiálása (Ins. Property):
 - Életkor (fuzzy)

XpertRule, 3. gyakorló feladat

A megvalósítás lépései:

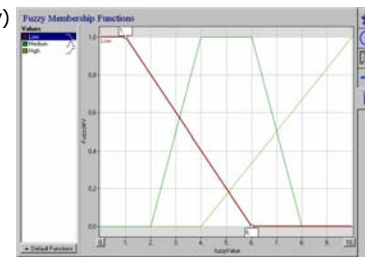
- Attribútum értékek definiálása (Ins. Property):
 - Jövedelem (fuzzy)

XpertRule, 3. gyakorló feladat

A megvalósítás lépései:

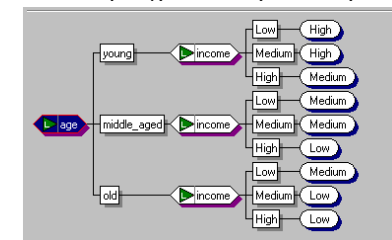
- Attribútum értékek definiálása (Ins. Property):
 - hitel_kockázat (fuzzy)

XpertRule, 3. gyakorló feladat

A megvalósítás lépései:

- Attribútum értékek definiálása (Ins. Property):
 - hitel_kockázat (fuzzy)+ „tudás” (döntési fa):

XpertRule, 3. gyakorló feladat

A megvalósítás lépései:

- A végrehajtás szabályozása (főprogram):

input kor - fuzzy értéke
input fizetés – fuzzy ért.
fuzzy hitel_kockázat ért.
és konvertálása numer.
+ riport

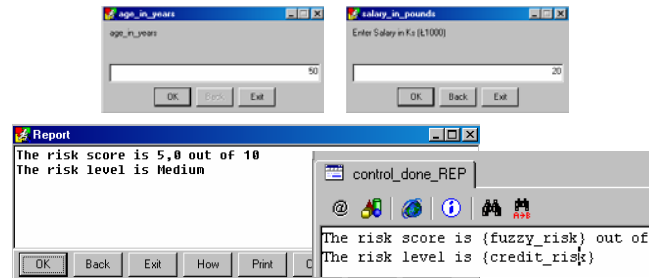
```

Main Agenda
@
VBScript

@Do age_in_years
@Assign age.fuzzyValue = age_in_years
@Do salary_in_pounds
@Assign income.fuzzyValue = salary_in_pou
@Do credit_risk
@Do fuzzy_conversion
@Do control_done_REP
    
```

XpertRule, 3. gyakorló feladat

A futtatás lépései, megjelenő kérdések és riport pl.:

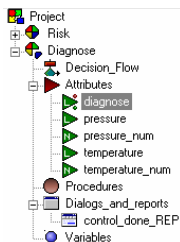
XpertRule, 4. gyakorló feladat

- A feladat: „Kazán diagnosztika”
 - A SZR három gyakori hiba „valószínűségét” prognosztizálja (vagy azt, hogy nincs hiba)
 - Döntési szempontok: nyomás, hőmérséklet
 - Körülbelüli értékekkel dolgozik: fuzzy objektumok a nyomás, a hőmérséklet
 - Diagnosztikai esetek: a fuzzy szabályok alapjai

XpertRule, 4. gyakorló feladat

A megvalósítás lépései:

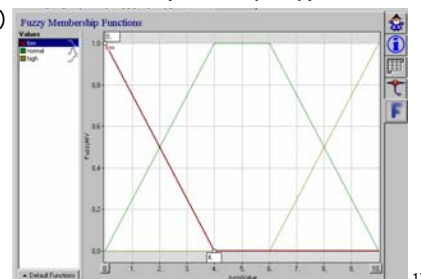
- Új projekt létrehozás: varázslóval
- Access adatbázis hozzárendelés (felhasználói névvel, jelszóval)
- Új tudás modul definiálás (itt: kazán diagnosztika)
- Attribútumok definiálása: nyomás (fuzzy)- és num. hőmérséklet (fuzzy) - és num. diagnózis (list+esetek)

XpertRule, 4. gyakorló feladat

A megvalósítás lépései:

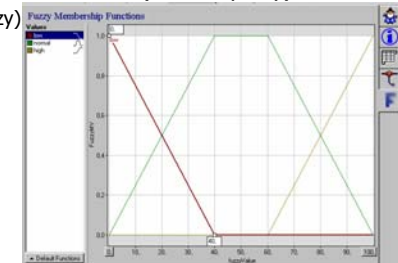
- Attribútum értékek definiálása (Ins. Property):
 - nyomás (fuzzy)

XpertRule, 4. gyakorló feladat

A megvalósítás lépései:

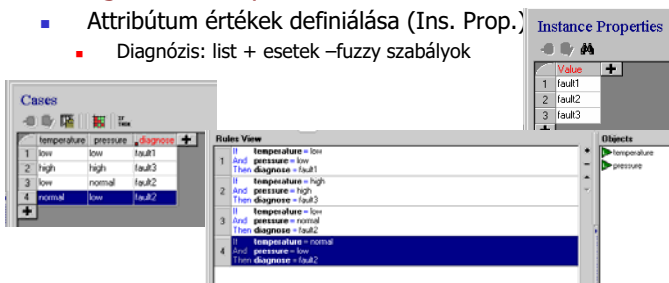
- Attribútum értékek definiálása (Ins. Property):
 - hőmérséklet (fuzzy)

XpertRule, 4. gyakorló feladat

A megvalósítás lépései:

- Attribútum értékek definiálása (Ins. Prop.):
 - Diagnózis: list + esetek –fuzzy szabályok

XpertRule, 4. gyakorló feladat

A megvalósítás lépései:

- A végrehajtás szabályozása (főprogram):

Input nyomás, hőmérséklet, fuzzy értékeik, diagnózis értéke, +riport

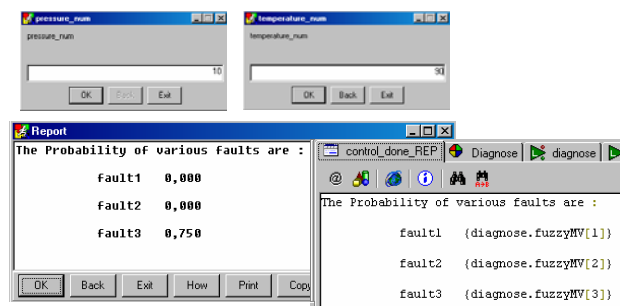
```

Main Agenda
@
VBScript

@Do pressure_num
@Do temperature_num
@Assign pressure.fuzzyValue = pressure_num
@Assign temperature.fuzzyValue = temperature_num
@Do diagnose
@Do control_done_REP
    
```

XpertRule, 4. gyakorló feladat

A futtatás lépései, megjelenő kérdések és riport pl.:

Fuzzy-rendszerek

Alkalmazások I.

Fuzzy rendszerek alkalmazása

- **Gyakori alkalmazások** (közlekedés, autóipar, háztartási elektronika, ipari robot, gazd. élet,)
- **Problématípusok**
 - szabályozás (ipari)
 - közelítő köv. (fuzzy SZR)
 - döntések fuzzy környezetben
 - adatanalízis (osztályozás, klaszterképzés)
 - információ visszakeresés (adatbázisból)
 - optimalizálás (fuzzy aritmetika, ...)
 - képfeldolgozás, ...

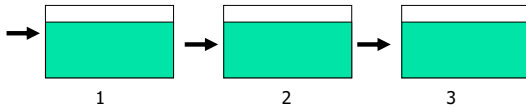
Fuzzy rendszerek alkalmazása

Szabályozás

- **Fuzzy szabályozó:** ipari szab. -(univ. függv. köz.)
- **Ipari példák:** (gőzgép, cementégető, metró, házt. gépek, szennyvíztisztító, blokkolásgátló, ...)
- **Vízisztító példája**
folyóvízből ivóvíz
3 tartály, 3-5 órás kezelés tartályonként

Fuzzy rendszerek alkalmazása

- **Vízisztító példája**
folyóvíz

Hipotézis: 1. tartály T1 vízmennyiségét kell szabályozni.
Jellemzők: AL(lúgosság), PH, TE (hőm.), kétféle szennyezettség fok (SZ1 - SZ2)
(fuzzy termek: kicsi, nagy minden változónál)

Fuzzy rendszerek alkalmazása

- **Vízisztító példája**
Sugeno-modell 8 szabállyal

R_i : IF A is x_1 AND B is x_2 AND C is x_3
THEN $T_1 = p_0 + p_1 * x_4 + p_2 * x_5 + p_3 * x_1 + p_4 * x_2 + p_5 * x_3$
(ahol x_1, x_2, \dots, x_5 : PH, AL, TE, SZ1, SZ2)
 p_i : becslés, függv. illesztés (40 elemű példaszor ismert)

R_i	PH	AL	TE	p_0	p_1	p_2	p_3	p_4	p_5
1	K	K	K	8858	2664	-8093	11230	-1147	-2218
2	K	K	N	-7484	124	-427	761	52	-17
....									

Fuzzy rendszerek alkalmazása

Döntések fuzzy környezetben

- **Döntéshozatal:** alaprobléma, többkrit. döntések
- **MCDM lépései:**
 1. probléma def.,
 2. Kritériumok
 3. Alternatíva - krit. kapcsolat (mátrix, súlyok)
 4. Aggregációs elj., rendezés (preferencia sorrend, súlyozás...)
 eredmény: kiválasztás, osztályozás, rendezés
- **Fuzzy módszerek 3-4-ben**

Fuzzy rendszerek alkalmazása

- **Rendező módszerek**
- Yager "max-min" módszere

$A = \{a_1, a_2, \dots, a_n\}$, $K = \{k_1, k_2, \dots, k_m\}$,
 g_1, g_2, \dots, g_m ($\Sigma g_j = m$)

$\mu_{kj}(a_i)$: milyen jó az a_i alternatíva a k_j szempontjából
Számolási lépések:

$\sim \mu_{kj}(a_i) = [\mu_{kj}(a_i)]^{g_j}$ minden $a_i \in A$ -ra.

Legyen D a döntési tér:

$\mu_D(a_j) = \min \sim \mu_{kj}(a_j)$ $j=1,2,\dots,m$. (aggregálás min művelettel)

eredmény: $\mu_D(a^*) = \max \mu_D(a_i)$ $a_i \in A$.

Fuzzy rendszerek alkalmazása

- **Példa Yager módszerére**

	k1	k2	k3	k4
a1	0.7	0.3	0.2	0.5
a2	0.5	0.8	0.3	0.1
a3	0.4	0.6	0.8	0.2

$g_1=2.32, g_2=1.2, g_3=0.32, g_4=0.16$, pl. $\mu_{k3}(a_2)=0.3$

$\mu_D(a_1) = \min \sim \mu_{kj}(a_1) = \min \{0.44, 0.24, 0.6, 0.9\} = 0.24$.

$\mu_D(a_2) = \min \sim \mu_{kj}(a_2) = \min \{0.2, 0.76, 0.68, 0.69\} = 0.2$

$\mu_D(a_3) = \min \sim \mu_{kj}(a_3) = \min \{0.12, 0.54, 0.93, 0.72\} = 0.12$

Az optimális megoldás:

$\mu_D(a) = \max \{\mu_D(a_1), \mu_D(a_2), \mu_D(a_3)\} = 0.24 = \mu_D(a_1)$ $a \in A$.

Fuzzy rendszerek alkalmazása

- **Még egy rendező módszer: "Osztályozó m."**

$A = \{a_1, a_2, \dots, a_n\}$, $K = \{k_1, k_2, \dots, k_m\}$,
 $k_j = \{S_{j1}, \dots, S_{jpi}\}$, ahol S_{j1}, \dots, S_{jpi} nyelvi vált. értékek,
 g_1, g_2, \dots, g_m súlyok

(g_1^2) IF k_1 is S_{11} THEN $E = S_{11}$
 (g_1^2) IF k_1 is S_{12} THEN $E = S_{12}$
.....

(g_j^2) IF k_j is S_{js} THEN $E = S_{js}$
.....

(g_m^2) IF k_m is S_{mpn} THEN $E = S_{mpn}$

($s=1,2,\dots,p_j$) ($j=1,2,\dots,m$)

Fuzzy rendszerek alkalmazása

- Még egy rendező módszer: "Osztályozó m."

szabályozó: Σp_{ji} darab szabály
 minden a_i -hez egy érték ("osztályzat")
 rendezi az alternatívákat
 (eltérés a Yager max-min-től: nyelvi változó
 értékeket alkalmaz)

- Mintapélda: Po-delta nemzeti park
 hasznosításának problémája.

Borgulya I. PTE KTK

10

Fuzzy rendszerek alkalmazása

Alternatívák

- üzleti élet optimalizálása általában
- mezőgazdaság optimalizálása
- nagyobb terület vízzel elárasztása
- részlegesen területek vízzel elárasztása,
 megtartva a jelenlegi mezőgazdasági termelést
- részlegesen területek vízzel elárasztása,
 optimalizálva a mezőgazdasági termelést.

Borgulya I. PTE KTK

11

Fuzzy rendszerek alkalmazása

Kritériumok

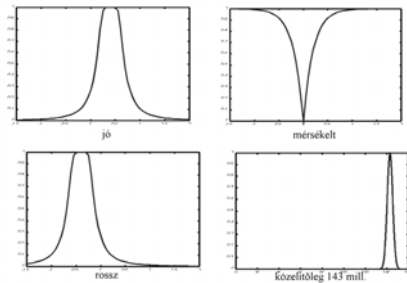
- nagy nyereség;
- foglalkoztatás növelése;
- turisztikai vonzerő növelése;
- pihenésre, szórakozásra vonzerő növelés;
- a táj ökológiai egyensúlya,
- az ökológiai károk okozta veszély csökkentése.

Borgulya I. PTE KTK

12

Fuzzy rendszerek alkalmazása

Tartalmazási függvények:

Borgulya I. PTE KTK

13

Fuzzy rendszerek alkalmazása

- Adatok:

	a	b	c	d	e
k1	64. m.	159. m.	közel.	közel.	közel.
			143. m.	95. m.	147. m.
k2	8	20	9	8	14
k3	rossz	rossz	jó	mérsékelt	mérsékelt
k4	mérs.	mérsékelt	jó	mérsékelt	mérsékelt
k5	rossz	rossz	jó	jó	mérsékelt
k6	mérs.	rossz	jó	rossz	rossz

- eredmény: $e > c > b > d > a$
 lobbik hatása: c.

Borgulya I. PTE KTK

14

Fuzzy rendszerek alkalmazása

Függvényközelítés, prognózis

- Példa: folyó árhullám előrejelzés (6 órával,
 Mosel)
- Adott: $d(t)$ vízmennyiség idősorok (11 áradás
 adatai)
- NH modell: vízmennyiség változás idősor
 időablak (n adat, n+1-dik becslése)
 backpropagation modell (20-10-10-1)
 csak átlagosan jó

Borgulya I. PTE KTK

15

Fuzzy rendszerek alkalmazása

Függvényközelítés, prognózis

- FR modell
 szakértői vélemény: $d_o(t) = d_o(t-6) + \Delta d_o(t)$,
 $\Delta d_o(t) = f(\Delta d_1(t-\Delta t_1), \Delta d_2(t-\Delta t_2), \dots, \Delta d_n(t-\Delta t_n))$,
 ahol Δd_i az i-dik idősor vízmennyiség változása
 3, 6 és 9 óránként.
 Sugeno modell $d_o(t)$ -re

Borgulya I. PTE KTK

16

Fuzzy rendszerek alkalmazása

Függvényközelítés, prognózis

- Sugeno modell $d_o(t)$ -re
 R_i : if x_1 is A_{i1} and ... x_n is A_{in} then
 $Y_i = p_{i0} + p_{i1} * x_1 + \dots + p_{in} * x_n$
- Input tér particionálás: klasztterezéssel A_i -k
- Külön szabályok minden idősorra (folyóra)
 ($p_{0i}, p_{1i}, \dots, p_{ni}$ optimalizálása függvény illesztéssel)
- Δt_i optimalizálása
- Eredmény: jobb mint a szakértőké

Borgulya I. PTE KTK

17

Fuzzy-rendszerek

Alkalmazások II.

Borgulya I. KTK GI

1

Fuzzy rendszerek alkalmazása

- Adatanalízis
- Fuzzy klaszteranalízis
- Fuzzy osztályozás
- Alkalmazási példa: függvényközelítés

Fuzzy rendszerek alkalmazása

Adatanalízis

Lépések:

1. Gyakoriságok, szelektálás
2. Mintafelismerés
3. mat. modellezés (funk. kapcsolatok)
4. Elemzés, értékelés

Pl. 2. lépcső: Fuzzy klaszteranalízis

Pl. 3. lépcső: Fuzzy osztályozás, fuzzy shell klaszter algoritmusok, szabályfelismerés

Fuzzy rendszerek alkalmazása

Fuzzy klaszteranalízis

- Fuzzy c-Means-algoritmus

$$o(x, u, v) = \sum \sum u_{ik}^m d(v_k, x_i)^2 \text{ minimum keresés}$$

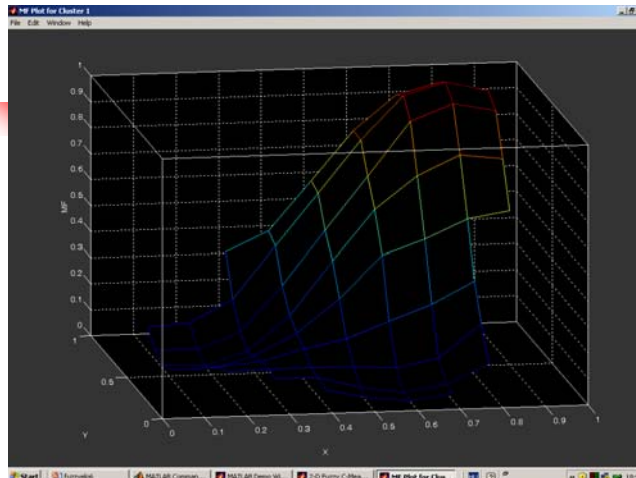
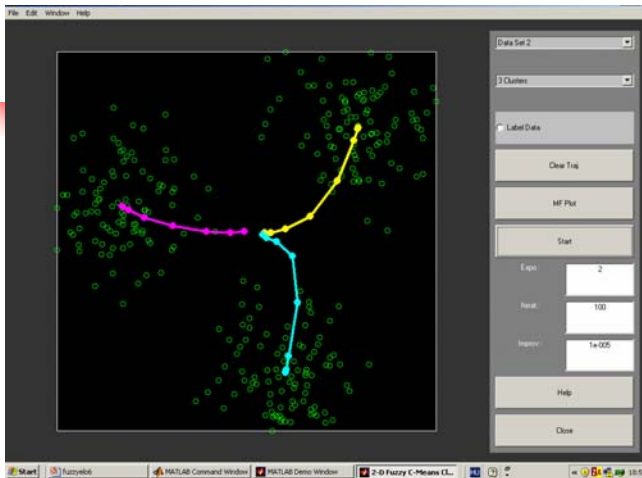
$$\sum u_{ik} > 0 \quad (k=1, \dots, n) \quad \sum u_{ik} = 1 \quad (i=1, \dots, c)$$

$$u_{ik} = 1 / (\sum (d(v_{ir}, x_k) / d(v_{jr}, x_k))^{1/(m-1)})$$

$$v_i = \sum (u_i^m x_i) / (\sum u_{ik}^m)$$

megállás: u_{ik} stabil

- Gustafson-Kessel alg., lineáris klaszter elj., shell klaszter eljárások....

Fuzzy rendszerek alkalmazása

Fuzzy-osztályozás

Kitekintés: minta osztályozás - csoportosítás

- tudásábrázolás (explicit, implicit)
- tanulási mód (supervised, unsup.)
- minta tulajdonság (numerikus, heterogén)

Tudásábrázolás

Implicit: statisztika (dizkrim fg., kovariancia m., hasonlóság , val. érték) Bayes régió, potenciál fg., NH
 $F(\text{minta}) \rightarrow$ osztály tartalmazási fg érték.

Fuzzy rendszerek alkalmazása

Fuzzy-osztályozás

Tudásábrázolás Explicit:

If- then..., frame, log. kifejezések.

Tudásalapú: szabályalapú (szabály – osztály kapcs.)
 hierarchikus osztályozók

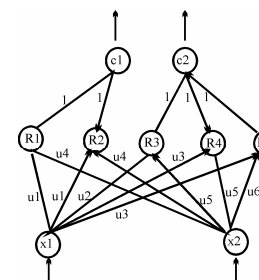
Optimalizálás - tanítás explicit esetén

- evolúciós algoritmusok segítségével
- NH közreműködéssel
- fuzzy NH-val előállítás
- neurofuzzy rendszerrel
- Tanulóalgoritmussal finomítás

Fuzzy rendszerek alkalmazása

NEFCLASS: egy neurofuzzy osztályozó

Pl. 2 input adat
 x_1 (u_1, u_2, u_3)
 x_2 (u_4, u_5, u_6)
 c_1, c_2 osztályok

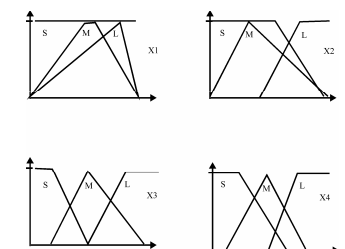
Fuzzy rendszerek alkalmazása

IRIS adatastor: a generált szabályok a következők:

R1: IF X1 is S AND X2 is M AND X3 is S AND X4 is S THEN osztály is 1;

R2: IF X1 is L AND X2 is M AND X3 is M AND X4 is M THEN osztály is 2;

...
 R7: ...

Fuzzy rendszerek alkalmazása

Fuzzy szabályozó kialakítás adatok alapján

Yager-Filev módszere

- mountain clustering eljárás
- két lépcső: induló szabályhalmaz finomítás (optimalizálás)
- közelítési forma: bázisfüggvényekkel (gauss)

Fuzzy rendszerek alkalmazása

Fuzzy szabályozó kialakítás adatok alapján

Montain Clustering algoritmus (Yager-Filev)

1. 2 dim. rács (térbeli): N_{ij} lehetséges centrumok
2. M_i montain fg. N_{ij} -ben
 $M_1(N_{ij}) = \sum e^{-a \cdot d(N_{ki}, N_{jk})}$ (a konstans)
3. Centrum választás: $M_1^* = \max M_1(N_{ij})$, (N_{ij} a rácpont)
 $M_2(N_i) = M_1(N_i) - M_1^* \cdot e^{-b \cdot d(N_i, N_k)}$
 $M_2 \rightarrow M_1$
Vége ha $M_1^* < \delta$, különben újabb centrum választás
Klaszterek: a kiválasztott centrumok

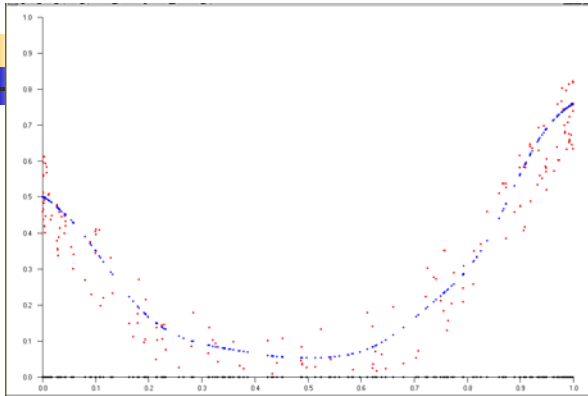
Fuzzy rendszerek alkalmazása

Fuzzy szabályozó kialakítás adatok alapján

Yager-Filev módszere

Input: x_1, x_2, \dots, x_n, y
 minden klaszterre egy szabály:
 IF x_1 is B_{r1} AND ... AND x_n is B_{rn} THEN y is D_r
 $r=1, 2, \dots, m$ és $(c_{r1}, c_{r2}, \dots, c_{rn}, c_r)$ az r -dik centrum
 $B_{ri}(x_{ij}) = \exp(-1/\sigma_{ri}^2 (x_{ij} - c_{ri})^2)$
 $D_r(y) = \exp(-1/\sigma^2 (y - c_r)^2)$
 y -ra kifejezve egy adott input x_{1k}, \dots, x_{nk} esetén:
 $Y = (\sum c_i^* \exp(-\sum_r 1/\sigma_{ij}^2 (x_{jk} - c_{ij})^2)) / (\sum_m \exp(-\sum_r 1/\sigma_{ri}^2 (x_{jk} - c_{ij})^2))$

Finomítás: centrumok, szórások tanuló algoritmussal

Fuzzy mintapéldák

FuzzyTech 5.54 alkalmazása

Hitel kockázat becslés

Feladat:

Az FT Investment Bank ügyfelei adatbázisából megfelelő ügyfeleket kíván választani egy közvetlen levelezési kampányhoz. A kiválasztás marketing szakértők ismeretei alapján történik (hitelképes ügyfeleknek írnak).

Hitel kockázat becslés

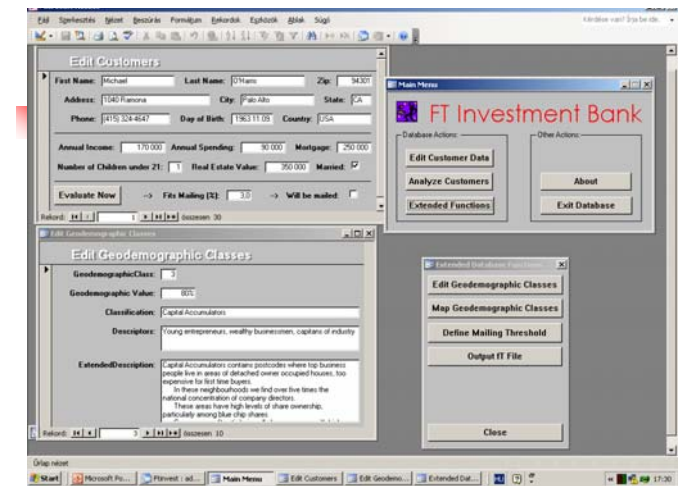
Megoldás:

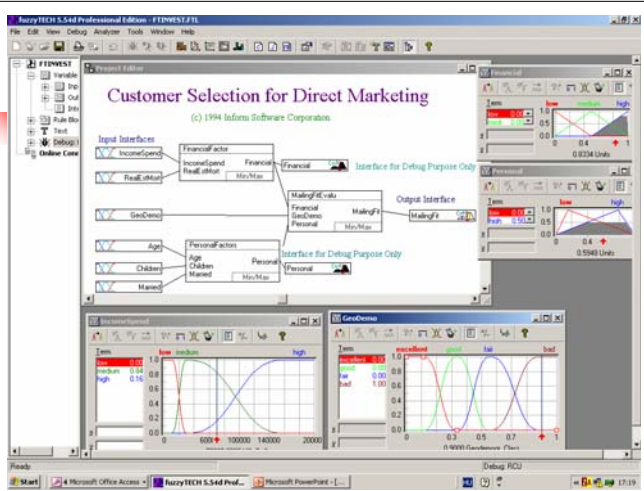
- Egy Access adatbázis menüből érhető el a szolgáltatások (fő űrlap)
 - Ügyfél adatok kezelése egy adatbázisban
 - Földrajzi-demográfiai jellemzők megadása, kezelése
 - Ügyfelek elemzése
- Ügyfél elemzés fuzzyTech segítségével:
 - Pénzügyi feltételek elemzése
 - Személyi feltételek elemzése
 - Levelezési kockázat elemzése

Hitel kockázat becslés

Ügyfél elemzés fuzzyTech segítségével:

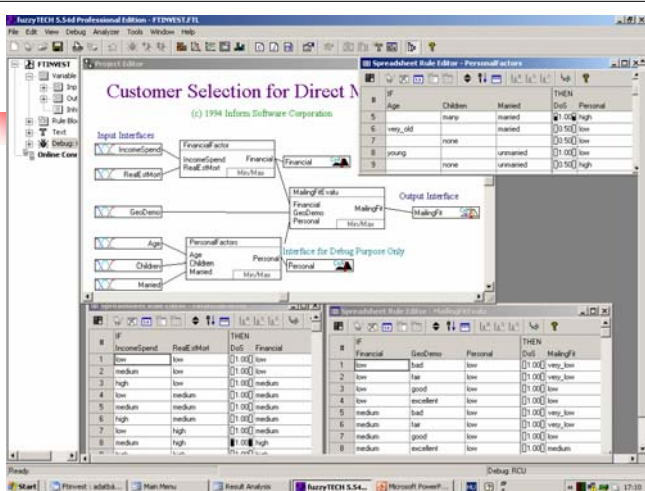
- 3 szabálybázis
 - Pénzügyi felt. elemző (input: jövedelem költés, valós vagyon+teher/hitel)
 - Személyi felt. elemző (input: kor, gyerekek száma, házasság)
 - Levelezési kockázat (input: pénzügyi elemzés értéke, személyi elemzés értéke, földrajzi-demográfiai jellemző)

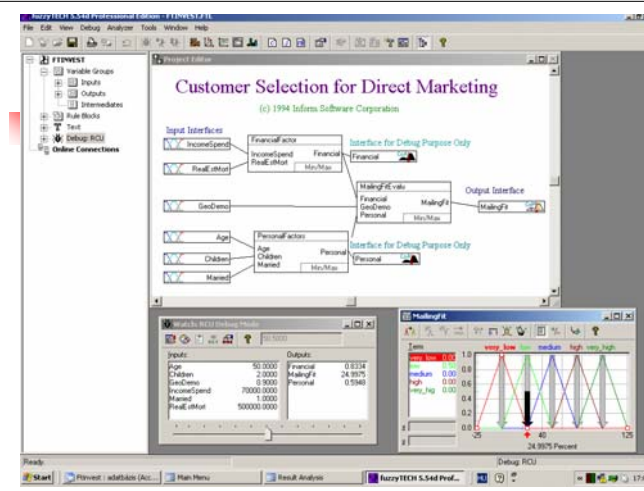
Borgulya I. PTE KTK

6

Borgulya I. PTE KTK

7

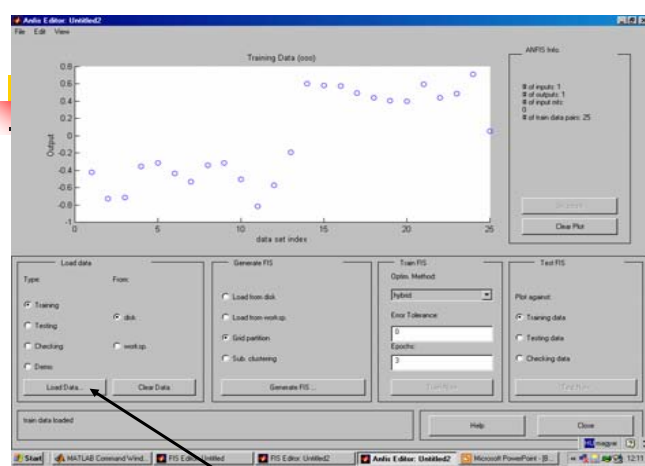

Borgulya I. PTE KTK

8

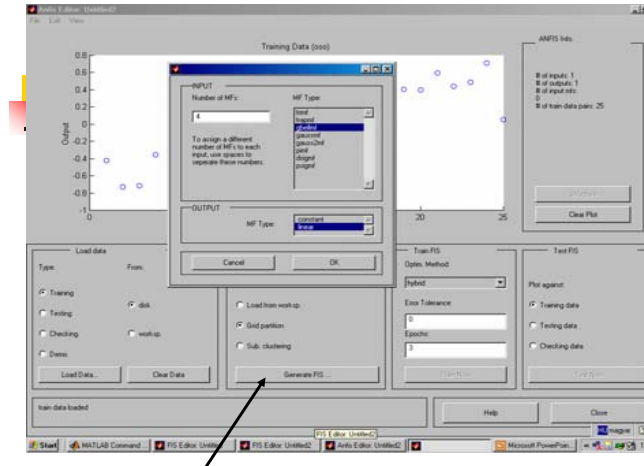
Fuzzy rendszerek generálása: ANFIS használat

Egyváltozós függvény illesztés
pontokra
Demo feladatok

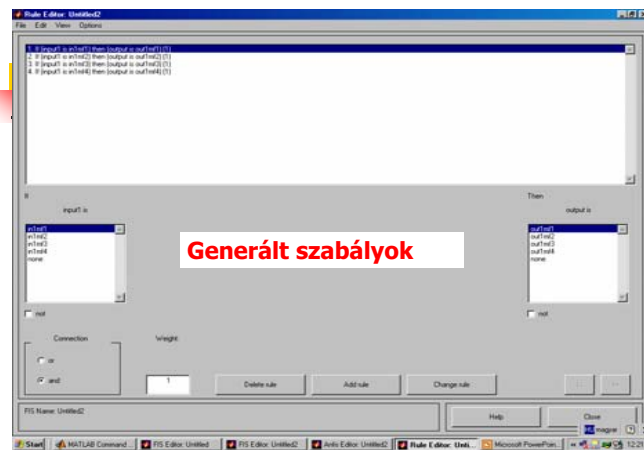
Borgulya I. PTE KTK

2

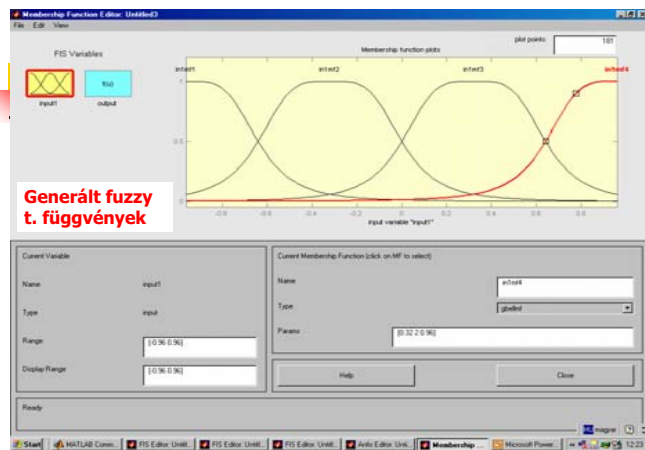
Borgulya I. PTE KTK

3

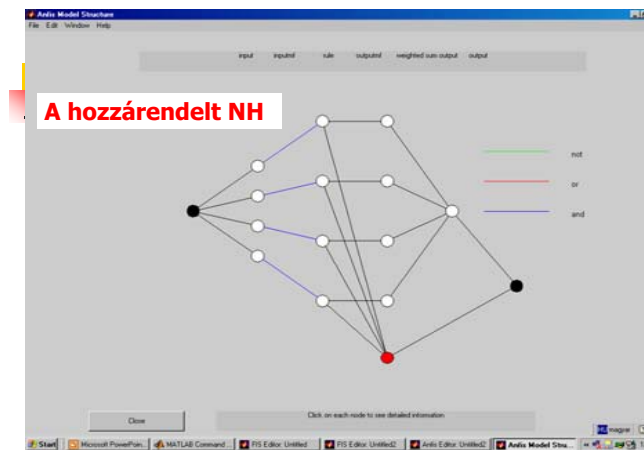
Borgulya I. PTE KTK

4

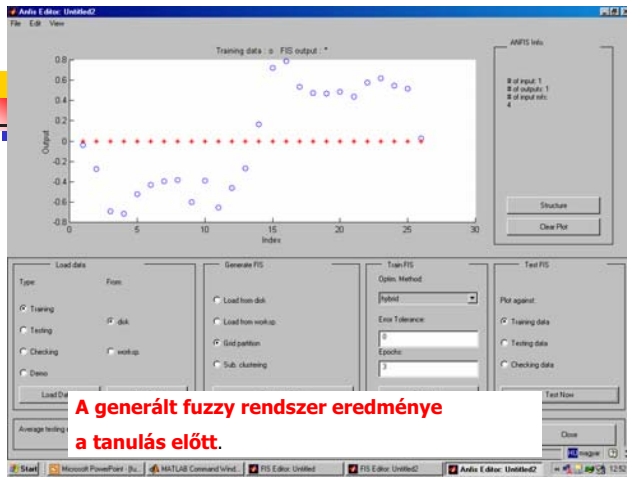
Borgulya I. PTE KTK

5

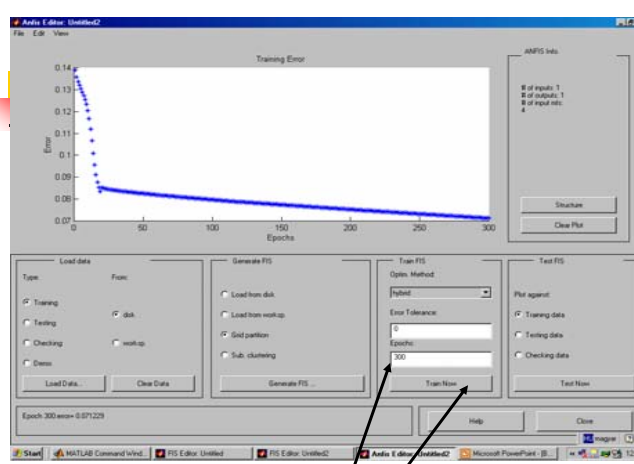
Borgulya I. PTE KTK

6

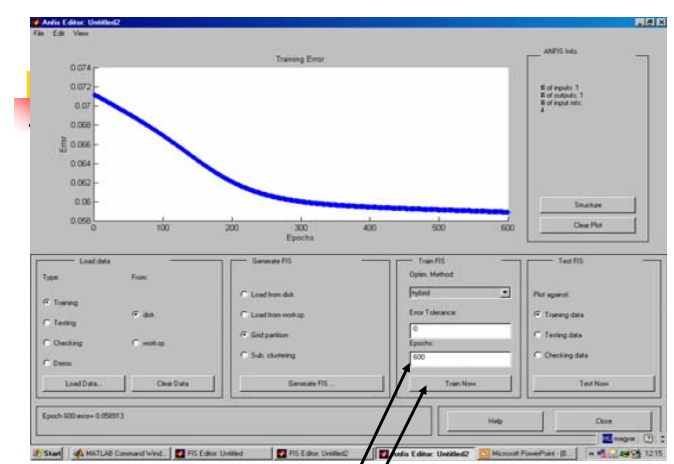

A generált fuzzy rendszer eredménye a tanulás előtt.

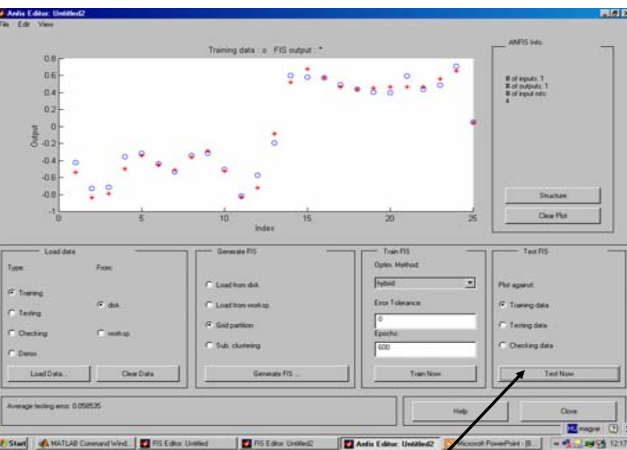
Borgulya I. PTE KTK

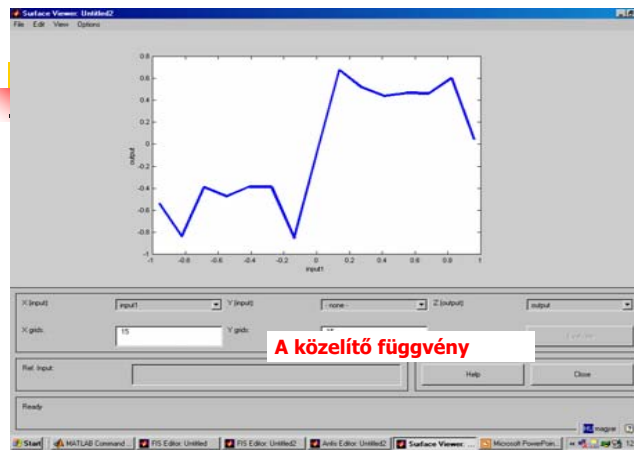
Borgulya I. PTE KTK

Borgulya I. PTE KTK

Borgulya I. PTE KTK

A közelítő függvény

Borgulya I. PTE KTK

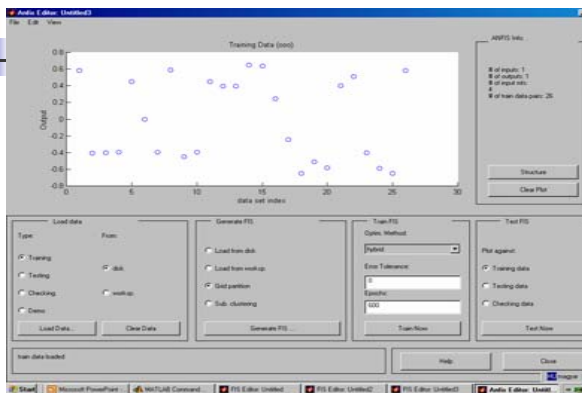

Tanulás után

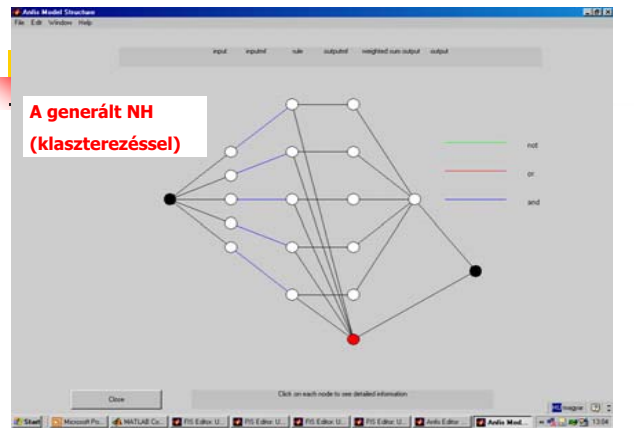
Tanulás előtt

Borgulya I. PTE KTK

Újabb függvényillesztés pontokra

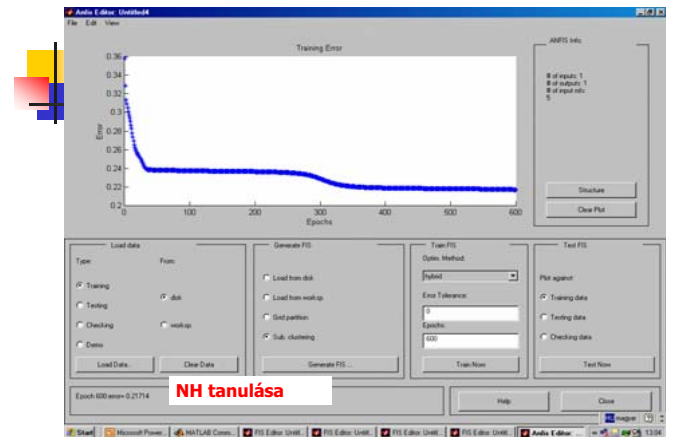

Borgulya I. PTE KTK

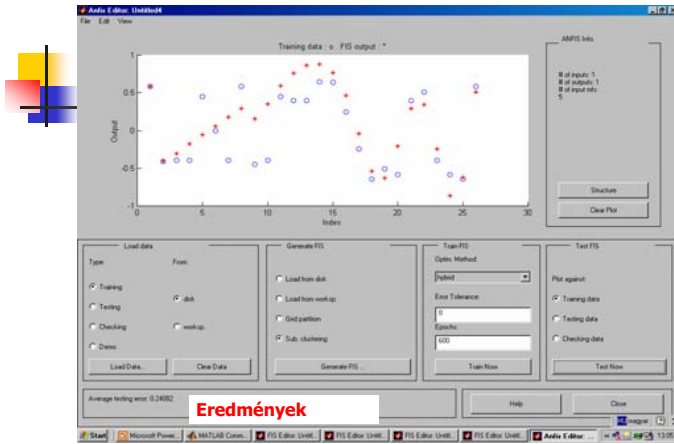
A generált NH (klaszterezéssel)

Borgulya I. PTE KTK

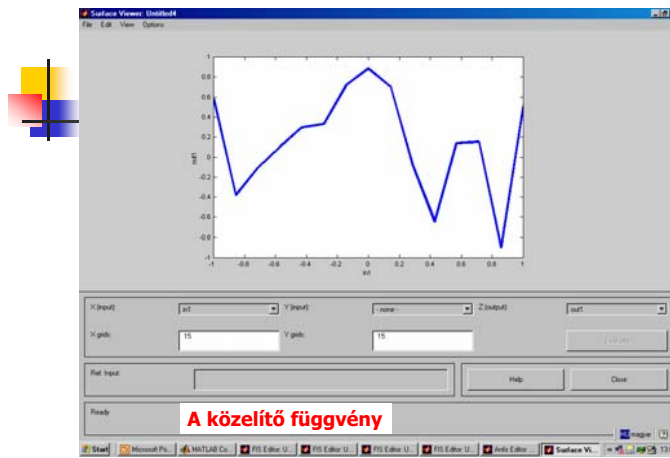

NH tanulása

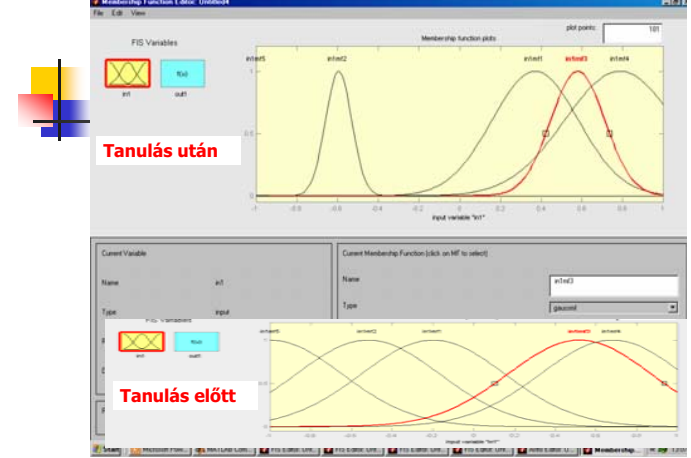
Borgulya I. PTE KTK

Borgulya I. PTE KTK

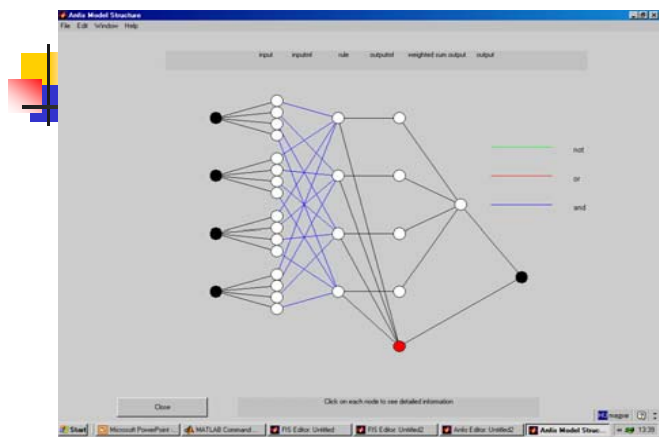
Borgulya I. PTE KTK

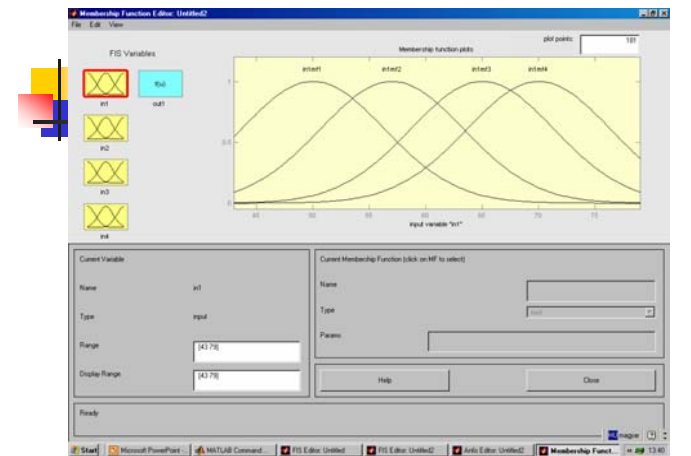
Borgulya I. PTE KTK

- IRIS adatok osztályozása - 3 osztály
- Klaszterezéssel - 4 szabály

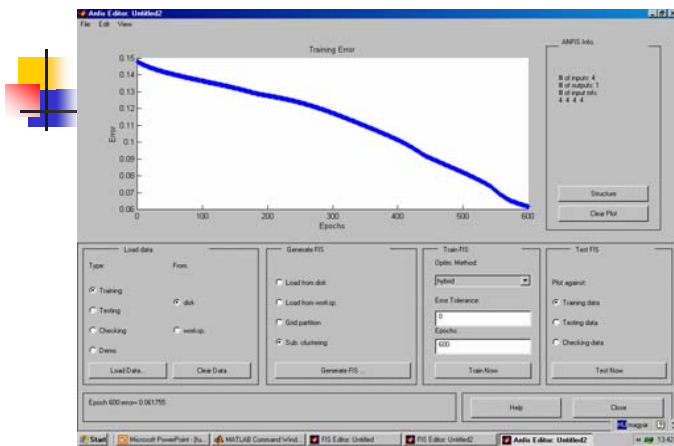
Borgulya I. PTE KTK

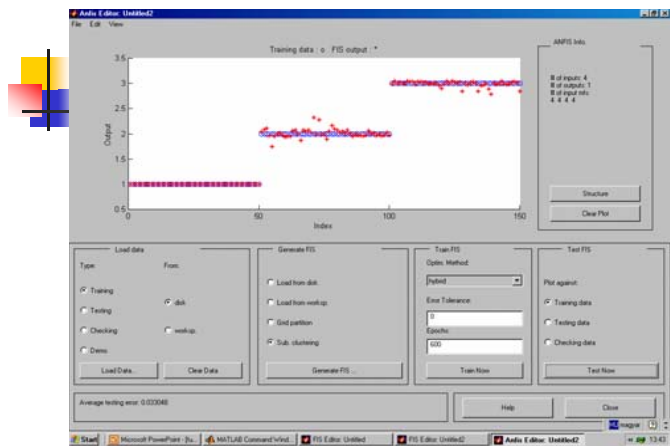
Borgulya I. PTE KTK

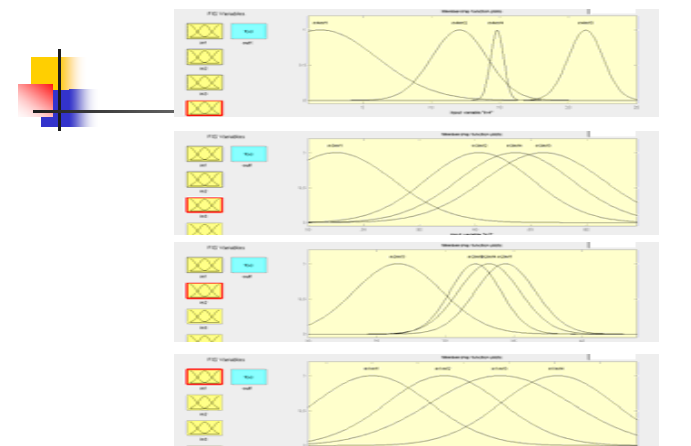
Borgulya I. PTE KTK

Borgulya I. PTE KTK

Borgulya I. PTE KTK

Borgulya I. PTE KTK

Evolúciós algoritmusok

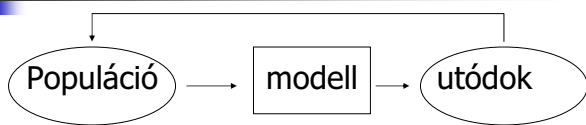
Evolúciós algoritmusok

- Bevezetés
- EA alapfogalmak, változatok
- GA, GP, ES, EP technikák
- Alkalmazások

Intelligens szoftverek

	Ismeret	
	szimbólikus	numerikus
strukturált	szakértői r.	fuzzy r.
strukturálatlan		ev. alg neur. háló

Evolúciós algoritmus koncepció

Modell koncepció alapja

- Biológiai evolúció,
- Biológiai rendszer, faj információ csere
- Matematikai modell

Evolúciós algoritmus koncepció

Modell koncepció alapja

- Biológiai evolúció,
 - Öröklés (szülő – utód), vírusok, baktériumok
- Egy biológiai rendszer
 - Immun rendszer
 - faj információ csere pl. méhek, hangyák
- Matematikai modell
 - Lineáris kombináció alapú
 - Valószínűségi modell a populáció alapján
 - Valószínűségi modell a korábbi populációk alapján

Evolúciós algoritmusok

- Az EA mint módszer
 - Sztochasztikus kereső eljárás
 - Tanuló algoritmus
 - Populáció alapú algoritmus, amely információ csereként értelmezi az evolúciót

Evolúciós algoritmusok

- EA: probléma megoldó metaheurisztika
- EA elméleti háttér (MI - Op.kut.)
 - Markov-láncok
 - statisztika döntésmélete
 - Holland séma elmélet
 - statisztikai mechanika
- Számítási igény

Evolúciós algoritmusok

- EA alapfogalmak
 - individum/kromoszóma (egy megoldás)
 - Populáció (megoldás halmaza)
 - szülő, utód (régi- új megoldás)
 - kereső operátorok (műveletek)
 - Rekombináció/crossover, mutáció, szelekció
 - Fitness (megoldás értékelésre)
 - generáció

Evolúciós algoritmusok

- EA általános ciklus
 - stratégiai par. választása
 - populáció inicializálás
 - individumok értékelése
 - generációs ciklus:
 - szülők választása, autódok generálása
 - utódok értékelése, új populáció előállítás
 - megállási feltétel
 - eredmény

Evolúciós algoritmusok

EA változatok

- genetikus algoritmusok (GA)
 - genotípus változtatás (kromoszóma vált.)
- evolúciós stratégia (ES)
 - fenotípus vált. (mutáció, rekombináció, det szelekció-- legjobb túlélő)
- evolúciós programozás (EP)
 - faj fenotip. vált. (mutáció, sztoch. szelekció)

Genetikus algoritmusok

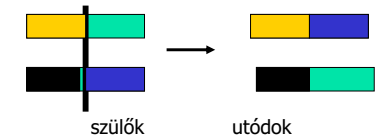
Alap GA

- Holland '60, genetikus mech. Optimalizálás
- individuum: kromoszóma= bitsorozat (gensor.)
 - n-változó, kódolásuk
- Alap GA lépések
 - inicializálás 30-500 individuum, véletlen ért.
 - értékelés fitness \sim célfüggvény
 - generációs ciklus (teljesen új populáció)

Genetikus algoritmusok

Alap GA lépések

- generációs ciklus
 - szülők: sztoch. szelekció (szerencsekerék)
 - utódok: szülők sztoch. választása, rekombináció/crossover/ mutáció, értékelés

- Új populáció: az utódok
- megállási feltétel --- eredmény

Evolúciós stratégiák

ES

- Rechenberg, Schwefel '60 opt. módszer
- individuum valós számokkal n pont (n dim) szórásokkal (normál eloszlás)
- μ -ből λ -utód $\mu \ll \lambda$ ($\mu + \lambda$) ES
- ES lépések
 - inicializálás μ pont szórásokkal
 - értékelés célfüggvény = fitness

Evolúciós stratégiák

ES lépések

- generációs ciklus
 - szülők sztoch. választása (visszatevéses)
 - rekombináció pl. (a b c d) (e f g h) \rightarrow (a f g d) +szórás
 - mutáció pl. $\sigma_k' = \sigma_k * \exp(t1 * N(0,1))$
 $x_j' = x_j + \sigma_j' * N(0,1)$
 - értékelés
 - determinisztikus szelekció (μ legjobb - elit)
 - megállási felt., eredmény

Evolúciós programozás

EP

- C.J. Fogel, Owens Walhs '60 D. Fogel '92
- \sim ES, de csak mutáció (faj alkalmazkodása)
- EP lépések
 - inicializálás ($\mu > 200$), értékelés: fitness=célf.
 - Generációs ciklus (μ utód)
 - replikáció: másolat
 - mutáció: pl. $x_j' = x_j + \text{fitness}(x_j) \wedge 0.5 * N(0,1)$
 - sztochasztikus szelekció μ legjobb (győzelmek sz.)
 - megállási feltétel, eredmény

Genetikus programozás

GP

- Koza 1992, programkód aut. előállítás
- individuum: generált program (fa-struktúra, változók, fg.-ek, konstansok), LISP
- programnyelv (műveletek, út., változó, ..)
- aut. definiálható függvények
- fitnessz érték: teszt halmazon helyes találat/hiba
- stratégiai par.: fa-srstruktúra szintek száma, ..

Genetikus programozás

GP lépések

- inicializálás rekurzív fa-strukturák
- értékelés fitnessz értékek (teszthalmazon)
- generáció ciklus
 - művelet választás: crossover, mutáció adott valószínűséggel
(*a(+b c d) (-c 2)) (*11 (+a b))
(*a(+b c d) (+a b))
 - értékelés, megállási feltétel, eredmény

Evolúciós algoritmusok

Alkalmazási példák

- fuzzy szabályozó előállítás
- osztályozó r. generálás
- multimodál fg. optimalizálás
- áramkör tervezés, ...
- csoportosítás (klaszter, repülő útvonal)
- paraméter meghat. (NH, SZR, FR)
- piac szegmentálás, kávépiac opt. árai, széria nagyság, prognózis, ...

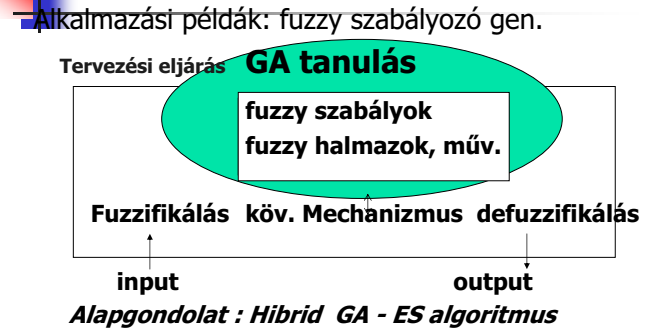
Evolúciós algoritmusok

- Alkalmazási példák: géptelepítés tervezés
 - n gép, n munkahely, gép install. költs., anyag szállítási költség min.
 - jelölés C_{ij} i. hely, j. gép inst. költség
 B_{jm} j - m. gép közti anyag sz.
 A_{ik} i - k. hely közti anyag sz. költ.
 $f(i)$ a permutáció i. helyén a gép sor.
 - Célfg. $\sum C_{if(i)} + \sum \sum A_{ik} * B_{f(i)f(k)}$ ----- min

Evolúciós algoritmusok

- Géptelepítés
 - (1+100) ES -el
 - individuum (n=7) 4 3 5 6 2 1 7
 - 3. helyen 5. gép
 - replikáció: 100 másolat
 - mutáció 1-2 helyen gépcsere

Evolúciós algoritmusok

Evolúciós algoritmusok

- Alkalmazási példák: fuzzy szabályozó gen.
 - Tudásbázis:
 - R_i : IF x_1 is A_{i1} AND ... x_n is A_{in} THEN y is B_i
 - A_{ij} (a_{ij}, b_{ij}, c_{ij}) háromsz. term (n fuzzy halmaz)
 - individuum (szabály): $C=C1C2$
 $= (c_1 c_2 \dots c_n)$
 $a_{i1} b_{i1} c_{i1} a_{i2} b_{i2} c_{i2} \dots a_{in+1} b_{in+1} c_{in+1}$
 - inicializálás t példa t szabály (vázlatosan) szabályonként n term

Evolúciós algoritmusok

- Alkalmazási példák: fuzzy szabályozó gen.
 - Fitness: max
 - $Z(R_i) = R_i$, példák átl. kompatibilitási foka * pozitív példák átl. " * büntető fg. (negatív példák $< \omega$) * R_i legkisebb elhelyezkedési interakció fok
 - műveletek
 - mutáció: C1 term cserék, C2 $c_k' = c_k + \Delta$ int.
 - crossover: C1C2 részek együtt mozognak
 - (1+1) ES: helyi opt. a legjobb szabálynál
 - C2 mutáció (term tuning)
 - $\sigma_k' = \sigma_k * si, X_j' = X_j + si * \sigma_j'$

Evolúciós algoritmusok

- Fuzzy szabályozó gen. lépések
 - Hibrid GA - ES (m szabály generálás)
 - Szabálybázis egyszerűsítés (GA újabb fitness)
 - Szabálybázis optimalizálás (GA újabb fitness)

Evolúciós algoritmusok

Pl. multimodál fg.: $x_1, x_2 \in [-1, 1]$
 $F(x_1, x_2) = x_1^2 + x_2^2 - \cos(18 x_1) - \cos(18 x_2)$

Teszt: 1681 adatpár,
 hibrid GA (50 gener.) ES (25 gener.)
 egyszerűsítés (500 gener.)
 optim. (1000 gener.)

Eredmény: 232 szabály 0.19 a négyzetes hibák összege

O. Cordón, F. Herrera: A Hybrid Algorithm-Evolution Strategy Process for Learning Fuzzy Logic Controller Knowledge Bases In Herrera, Verdegay: Genetic Algorithms and Soft Computing Physica Verlag 1996. pp. 250-278.

Evolúciós algoritmusok

2. Alaptechnikák

EA alaptechnikák

- Reprezentáció, ábrázolási forma
- Szelekció
- Rekombináció
- Mutáció
- Visszahelyettesítés
- EA ciklus kialakítás

EA alapternikák

Ábrázolási forma (Változatos forma)

- Valós (egész) vektor $E = (x_1, x_2, \dots, x_n)$
- Permutáció $E = (\pi_1, \pi_2, \dots, \pi_n)$ i . pozíció: π_i objektum

$$\begin{matrix} \pi_1, \pi_2, \dots, \pi_n \\ x_1, x_2, \dots, x_n \end{matrix}$$
- Bináris vektor
 genotípus – fenotípus(szing)
 101110101010 x_1, x_2, \dots, x_n
 x_i
 kódolás: Gray-kód (Hamming távolság = 1)

EA alapternikák

Szelekció

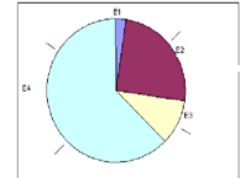
- Vizsgálható: pl. fitness értékek változása, varianciája
- Szelekciós állomány (selection pool), szülők állománya (matching pool) – köztes populációk
- Rulett szelekció** (fitness arányos)
 szelekciós valószínűség: $p(E_i) = f(E_i) / \sum f(E_i)$
 rulett: $E_i \rightarrow p(E_i)$ ív egy szülőhöz μ -szór ismétlés
 sok ismétlődés – szupermegoldások, javítás:
 fitness skálázás (lineáris, logaritmus, exp.)

EA alapternikák

Szelekció

- Sztochasztikus univerzális mintavétel** (fitness arányos)
 $E_i \rightarrow \mu \cdot p(E_i)$ ív egy szülőhöz (várható másolatok száma)
 μ számú mutató

Egyed	Várható másolatok száma	Kiválasztott egyedek száma
E1	0.1	0
E2	1.0	1
E3	0.4	1
E4	2.5	2

EA alapternikák

Szelekció

- Versengő szelekció** (tournament sel.)
 egyedek sorrendjét használja fel
 1. *tour* paraméter: *tour* számú egyedválasztás (rnd)
 2. legjobb kiválasztása
 ismétlés μ -szór (változatosság megmarad!)
- Csonkolásos szelekció** (truncation sel.)
 csak a legjobbakat választja ki
 1. növekvő sorrend fitness szerint
 2. P legjobb T-ed részét kijelöljük, μ -szór választás (rnd)

EA alapternikák

Szelekció

- Lineáris sorrend alapú szelekció** (lin, ranking sel.)
 1. növekvő sorrend fitness szerint
 2. sorszám osztás (1 a legrosszabb)
 3. egyed választás valószínűség szerint (lineárisan sorszám függő):
 $\eta \in [0, 1]$, $p_i = \eta / \mu$ a legrosszabb egyed val. ($p_\mu = (2 - \eta) / \mu$)
 Legyen J a fitness értékek alapján növekvőbe rendezett szelekciós halmaz.
 $S_0 = 0$
For $i = 1$ **to** μ **do** $S_i = S_{i-1} + p_i$ **od**
For $i = 1$ **to** μ **do** $r = \text{Rnd}; E_i' = J_r$ ha $S_{i-1} \leq r < S_i$ **od**

EA alapternikák

Rekombináció

- Szülők állományából 1-több szülő - utód(ok)
 Szülők által kijelölt keresési térben generál utódot.
 örökölt tulajdonságok, változatosság fenntartás
- Diszkrét rekombináció**
 általános művelet, több típusra
 keresési tér: néhány diszkrét érték (hiperkocka csúcscok)
 $(x_1, x_2, \dots, x_n), (y_1, y_2, \dots, y_n)$ és (u_1, u_2, \dots, u_n) :
 $u_i = a x_i + (1-a) y_i$ ($i = 1, 2, \dots, n$) $a \in \{0, 1\}$

EA alapternikák

Rekombináció

- Egész és valós változók rekombinációja**
 a hiperkocka „több” pontja választható
 - köztes rekombináció: a hiperk. bármely pontja növelhető a kocka
 $u_i = a x_i + (1-a) y_i$ ($i = 1, 2, \dots, n$) $a \in [-h, 1+h]$ (rnd!)
 - lineáris rekombináció: a hiperk. egy egyenese, h. síkja (mint a köztes rekombináció, de a állandó.)

EA alapternikák

Rekombináció

- Bináris sztringek rekombinációja**
 GA genotípus szint: keresztezés (crossover)
 változók bitpozíció határát nem figyeli Gray-kód!
 Keresési tér: L-elemű bitsorozat tere
 - egyponos keresztezés

EA alapternikák

Rekombináció

- Bináris sztringek rekombinációja**
 - többponos keresztezés
 véletlen keresztezési pontok, növekvő sorrendben
 - uniform keresztezés (diszkrét rek.)
 - keverő keresztezés (shuffle crossover)
 mindkét szülőnél véletlen bitpozíció keverés
 egyponos keresztezés
 eredeti sorrend visszaállítás

EA alaptechnikák

Rekombináció

- **Permutációk rekombinációja**
helyes permutációt megtartó transzformációk

Uniform sorrendalapú rekombináció	Szülő1	1 2 3 4 5	Véletlen bitmaszk!
	szülő2	4 3 5 2 1	
	bitmaszk	1 0 0 1 0	
	közbülső állapot	1 0 0 4 0 0 3 5 0 1	Minél több sorszám egyezés legyen!
	utód1	1 3 5 4 2	
	utód2	2 3 5 4 1	

Borgulya I. PTE KTK

12

EA alaptechnikák

Mutáció

X szomszédsági környezetében új pont

$$Nhd(x, \varepsilon) = \{y \in S / d(x, y) < \varepsilon\}$$

Változtatás: 1-több változó, ε csökkenő, pontosság
szélesebből – kisebb környezet felé

- **Valós/ egész változók mutációja**

$$z_j = x_j \pm \varepsilon_j * \delta, \delta = 2^{-k\alpha} \quad \alpha \in [0, 1]$$

pl. $\varepsilon_j 0.1 \rightarrow 10^{-7}, k=4, 5, \rightarrow 20$

a változók számát p_m befolyásolja

Borgulya I. PTE KTK

13

EA alaptechnikák

Mutáció

- **Valós/ egész változók mutációja**

több változót érintő mutáció:

$$z_j = x_j \pm \varepsilon_j * \delta^{*|\gamma|/|j|}, \delta = 2^{-k\alpha} \quad \alpha \in [0, 1] \quad \gamma < 1$$

$j = (i, i-1, i-2, \dots), i = 1, 2, \dots, n$

x_i -től távolodva csökken a változás

- **Bináris változók mutációja**

bitenként:

$$z_i = \begin{cases} x_i & \text{ha } Rnd > p_m \\ 1 - x_i & \text{ha } Rnd \leq p_m \end{cases}$$

Borgulya I. PTE KTK

14

EA alaptechnikák

Mutáció

- **Permutációk mutációja**

változó: pozíción található érték
sorrend változtatás p_m alapján
- beszúrás, csere, inverz, scramble

Borgulya I. PTE KTK

15

EA alaptechnikák

Visszahelyezés (reinsertion)

- Utódképzési ráta (UR) (generation gap):
utódok száma hányszorosa μ -nek

- Visszahelyezési ráta (VR)

lecserélt egyedek aránya P-ben

- VR=1 – teljesen új P

- VR<1 – adott számút cserélünk (pl. elit szelekció)

- UR<VR – minden utód bekerül P-be

- UR>VR – utódok egy része kerül csak P-be
szelektálni kell: szelekciós műveletekkel

- Steady-state EA: 1-2 utód

Borgulya I. PTE KTK

16

EA alaptechnikák

EA ciklus kialakítás

Stratégiai paraméterek:

- A populáció mérete (az egyedek száma),
- A rekombináció alkalmazásának p_r valószínűsége,
- A mutáció alkalmazásának p_m valószínűsége
- Az utódképzési ráta értéke
- A visszahelyezési ráta értéke.

Kezdő populáció kialakítása:

előző feladatmegoldás felhasználása+véletlen egyedek,
módosított előző eredmények, többszörös újraindítás,
véletlenszerűen kialakítás

Borgulya I. PTE KTK

17

EA alaptechnikák

EA ciklus kialakítás

Megállási feltétel:

- max. generációszám elérése
- max. futási idő elérése
- adott idő alatt nem javul a megoldás minősége
- hasonlók az egyedek
- előre adott érték megközelítése
- P minősége megfelelő (mérték: célfüggvény értékek
szórása/átlaga, legjobb- legrosszabb eltérése P-ben)
- kombinációk (nem teljesül, ...)

Borgulya I. PTE KTK

18

EA alaptechnikák

EA ciklus kialakítás

Fitness kiértékelés:

szerep: egyedek sorrendje, keresési tér struktúrálás

célfüggvény adaptálás általában

bináris eset: bináris – valós kódolás

sorrend esetén:

sorrend – sorszámok – fitness a sorszámra

több célfüggvény – Pareto dominancia alapján

nincs célfüggvény: elvárások/korlátok megfogalmazása,

kombinálás – összetett fitnessfüggvény kialakítás

Borgulya I. PTE KTK

19

EA alaptechnikák

EA ciklus struktúra:

stratégiai paraméterek beállítása

kezdőpopuláció kialakítása

fitness kiértékelés

Repeat

szelekció, mutáció

fitness kiértékelés

visszahelyezés

until megállási feltétel teljesül

Borgulya I. PTE KTK

20

Evolúciós algoritmusok

3. Általános, standard módszerek

3. Általános, standard módszerek

Témakör

- Standard és származtatott módszerek
- GA (alap, változatok)
- ES és változatok
- EP és változatok
- Terjeszkedő (scatter) keresés

Alap GA

Jellemzők:

- Reprezentáció: bitsztring - változókhöz egy-egy rész
- Fitnessz kiértékelés: bitsztring részek dekódolása, transzformálása
- Szelekció: rulett szelekció
- Rekombináció: keresztezés – egyponos, uniform p_r valószínűséggel alk. ($\sim p_r=0.6$), fő művelet
- Mutáció: bitmutáció, ált. $p_m=0.001$
- Visszahelyezés (UR=1, VR=1)

Alap GA

Jellemzők:

- EA ciklus
 - Kezdőpopuláció: véletlen (30-500 egyed)
 - Megállási feltétel: max. generációs szám / futásidő
 - Stratégiai paraméterek (μ , p_m , p_r , bitsztring hossz, a_i , b_i)
- Főbb lépések
 - Kezdő P, fitnessz kiértékelés
 - Repeat** szelekció, rekombináció, mutáció, visszahelyezés
 - Until** megállási felt. teljesül

Alap GA

Bináris kódolás GA-nál

A valós egyed: (x_1, x_2, \dots, x_n)

X_i eleme a $[b_i, c_i]$ intervallumnak $i=1, 2, \dots, n$

$[b_i, c_i]$ felbontása részekre, ahol $1/db_i$ rész kellő pontosság már és

db_i egy kettő hatvánnyal egyenlő (pl. $db_i \sim 30$ akkor 2^5 és $h_i=5$)

Kezdőpont: $b_i \dots 00000 \dots 000$ (h_i db)

Végpont: $c_i \dots 11111 \dots 111$ (h_i db)

(ez ritkán azonos a standard bináris kódolással)

Egyed hossz: Σh_i

Dekódolás: intervallumonként

$$D(a_1, \dots, a_m) = b_i + \frac{c_i - b_i}{2^{h_i} - 1} \left(\sum_{z=1}^{h_i} a_i (h_i - z + 1) * 2^{z-1} \right) = x_i$$

Alap GA

Pl.: $-1 \leq x \leq 2$ valós szám és 0.1 pontosságot szeretnénk.

- 30 egyenlő részre kell bontani
- Legközelebbi 2 hatvány 2^5 5 hosszúságú bitsztring kell
- Kezdőpont 00000 végpont 11111
- Pl. 11001 értéke 1.4

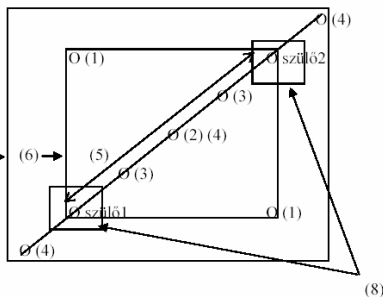
Pl. $0 \leq x \leq 63$ egész szám, melyet pontosan akarunk használni

- 64 egyenlő részre kell bontani
- Legközelebbi 2 hatvány 2^6 6 hosszúságú bitsztring kell
- Kezdőpont 000000 végpont 111111

Alap GA

Változatok: folytonos GA – csak fenotípus szint.

- diszkrét rekombináció (1-es)
- köztes rekombináció (2-es)
- aritmetikai keresztezés (3-as)
- lineáris keresztezés (4-es)
- véletlen köztes rekombináció (5-tel jelölt egyenes pontjai)
- globális köztes rekombináció (6-tal jelölt téglalap pontjai)
- kiterjesztett köztes rekombináció (7-tel jelölt)
- fuzzy rekombináció (8-al jelölt)

Alap GA

Változatok: steady-state GA – q utód (1-2)

Kezdő populáció generálása: $t=0$, $P(t) = \{E1, E2, \dots, En\}$

fitnessz kiértékelés $\phi(E_i)$ $i=1, 2, \dots, n$

Repeat

$t=t+1$

Repeat

Szelekció: két szülő választás, (lin. sorrend alapú szel.)

Rekombináció (utódok: E_i', E_j'), Mutáció ($\phi(E_i')$, $\phi(E_j')$),

Duplikált utód törlése Fitnessz kiértékelés ($\phi(E_i')$, $\phi(E_j')$)

Until az utódok száma $>= q$

Visszahelyezés: $P(t) = P(t-1)$, rendezés, törlés, + q utód

Until megállási feltétel teljesül

Általános ES

Jellemzők:

- Reprezentáció: $E = (x_1, \sigma_1, \dots, x_n, \sigma_n)$.
 σ_n (lépésköz): állandó / különböző és önadaptív
- Fitnessz kiértékelés: \sim célfüggvénnyel azonos
- Szelekció: véletlen egyed választás (ismétléssel)
- Rekombináció: két szülő – egy utód
pl. diszkrét rekombináció + szórássok: átlag (köztes, globális köztes)

Általános ES

Jellemzők:

- Mutáció
 - Azonos szórások esetén (hipergömb pontjai x_i körül)

$$\sigma'_i = \sigma \exp(\tau_0 N(0, 1))$$

$$x'_i = x_i + \sigma'_i N_i(0, 1), \quad \tau_0 = n^{-0.5}$$
 - Változónként eltérő szórások (hiperellipsoid pontjai x_i körül)

$$\sigma'_i = \sigma_i \exp(\tau N(0, 1) + \tau N_i(0, 1))$$

$$x'_i = x_i + \sigma'_i N_i(0, 1).$$

$$\tau \sim (2n)^{-1/2} \text{ és } \tau \sim (2n^{1/2})^{-1/2}$$

Általános ES

Jellemzők:

- Visszahelyezés: két változat (μ egyed λ utód)
 - (μ, λ) -szelekció új P: a legjobb μ számú utód diszkrimináló: a rosszabb utódnak nincs esélye előny: állandóan változik, mutáció lépésköz mindig változik

$$\mu / \lambda \sim 1/7 \text{ és } \mu \sim 15$$
 - $(\mu + \lambda)$ -szelekció új P: a legjobb μ számú a szülők+utódok közül

elit szelekció: a legjobbak tovább „élnek”

Általános ES

Jellemzők:

- EA ciklus
 - kezdő populáció generálása: $t=0, P(t) = \{E_1, E_2, \dots, E_\mu\}$
 - fitness kiértékelés $\Phi(E_i) \quad i=1,2,\dots,\mu$
 - Repeat**
 - $t=t+1$
 - Rekombináció (utódok: $E_1', E_2', \dots, E_\lambda$), Mutáció ($E_1', E_2', \dots, E_\lambda$)
 - Fitness kiértékelés ($\Phi(E_i')$ $i=1,2,\dots,\lambda$),
 - If** (μ, λ) szelekció **then** $P(t) = \mu$ legjobb utód **fi**
 - If** $(\mu + \lambda)$ szelekció **then**
 - $P(t) = \mu$ legjobb $P(t-1) \cup \{E_1', E_2', \dots, E_\lambda\}$ közül **fi**
 - Until** megállási feltétel teljesül

Általános ES

Változatok: korrelált mutáció alkalmazása

legjobb irányba történő módosítás: rotációs szögek

egyed: $E = (\underline{x}_i, \underline{\sigma}_i, \underline{\alpha}_i)$, $\underline{\alpha}_i$ szintén változik (~ 5 fok)

Változatok: (1+1) ES

1 egyed (vektor), rekombináció: másolat, azonos szórások

Rechenberg-szabály: szórás megválasztására
 sikeres mutációk aránya $\sim 1/5$ -nél megfelelő
 $< 1/5$: csökkenteni kell $\sigma-t$
 $> 1/5$: növelni kell $\sigma-t$

Standard EP

Jellemzők:

- Reprezentáció: valós vektor + $2n$ mutáció paraméter
- Fitness kiértékelés: \sim célfüggvény, transzformálás >0 -ra: $\Phi(E_i) = F(f(E_i), z_i)$.
- Rekombináció: másolat
- Mutáció: dinamikusan változó szórás, $k_{i,r}, z_i$ paraméterek

$$\sigma'_i = \sqrt{k_{i,r} * \Phi(E_i) + z_i}$$

$$x'_i = x_i + \sigma'_i * N_i(0,1)$$

Standard EP

Jellemzők:

- Visszahelyezés: verseny a szülők és utódok közt „sztochasztikus szelekció” \sim versengő szelekció minden szülőhöz, utódhoz súly rendelés
 - lépések:
 - minden E_i -hez q egyed választás (rnd)
 - súly = győzelmek száma (jobb a $\Phi(E_i)$)
 - új P: μ egyed a legjobb súlyokkal ($q \sim 0.05 \mu$ és $\mu > 200$)

Standard EP

EA ciklus

kezdő populáció generálása: $P(t) = \{E_1, E_2, \dots, E_\mu\}$

fitness kiértékelés $\Phi(E_i) \quad i=1,2,\dots,\mu$

Repeat

$t=t+1$, Rekombináció (utódok: E_1', E_2', \dots, E_μ)

Mutáció (E_1', E_2', \dots, E_μ), Fitness kiértékelés ($\Phi(E_i')$ $i=1,2,\dots,\mu$)

Visszahelyezés:

$P(t-1) \cup \{E_1', E_2', \dots, E_\mu\}$ súlyok meghatározása, rendezés

$P(t) =$ az első μ egyed a rendezettek közül.

Until megállási feltétel teljesül

Standard EP

Változatok: önadaptív, meta-EP

meta-EP \sim ES

egyed: $E = (x_1, \sigma_1, \dots, x_n, \sigma_n)$,

mutáció:

$$\sigma'_i = \sigma_i + \alpha \sigma_i N(0, 1)$$

$$x'_i = x_i + \sigma'_i N(0, 1).$$

α stratégiai szerepe (kisebb, nagyobb változások)

Terjeszkedő (scatter) keresés

Alapgondolat: korábbi megoldások lineáris kombinációi közt keressük a jobb megoldásokat
 megoldások populációja – de nem evolúciós műveletek

Főbb lépések:

1. Kezdő megoldás halmaz generálása, és egy megoldás halmaz (Refset: reference set) elkülönítése.
2. Új megoldások képzése a Refset elemeinek kombinálásával.
3. Az új megoldások javítása helyi kereséssel.
4. A legjobb új megoldások kiválasztása és a Refset-be illesztése.
5. Folytatás a 2. ponttól, ha a Refset még változott, vagy max. generációsszámot nem érte el.

Terjeszkedő (scatter) keresés

Részletek:

- Kezdő P: generátor programmal (minden régióból..)
- Javító eljárás: helyi kereső elj. minden egyednél
- Refset módosítás (Refset=Refset'+Refset2):
Refset1 – a legjobbak, Refset2 – a legrosszabbak vizsgálat, hova helyezhető (Refset1-2)
- Részhalmaz generálás: 2,3,4,..|Refset| elemű halmazok pl. kételemű +a legjobb kimaradó, ...
- Megoldás kombináló eljárás: a részhalmaz egyed-párok lineáris kombinációi (többféle típus)

Evolúciós algoritmusok

5. Genetikus programozás (GP)

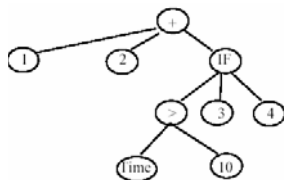
Genetikus programozás

- Alapfeladat
- GP alapkonceptió
- Az általános GP módszer
- Fejlettebb GP technikák
- Példa ADF-el
- Alkalmazások

Genetikus programozás

■ Alapfeladat

- Automatikus programírás
- Koza (1992): LISP programok írása
- Programfa írásmód
(+1 2 (IF (> Time 10) 3 4)).

Genetikus programozás

■ GP alapkonceptió

Főbb lépések, definiálni kell:

1. a végpontok halmazát (*terminal set*)
2. a függvények halmazát (*function set*)
3. a fitnessfüggvényt
4. a stratégiai paramétereket
5. a megállási feltételt és
6. a program felépítését.

Genetikus programozás

■ GP alapkonceptió

- T halmaz: konstans, változó, függvény()
- F halmaz: aritmetikai, matematikai, logikai, szelekciós, ciklus utasítások, spec. függvények (problémás: osztás, ciklus, különböző adattípusok)
- Fitnessfüggvény:
hibafüggvény / sikeres tesztek száma
több cél kezelés: büntető fg. / Pareto dominancia

Genetikus programozás

■ GP alapkonceptió

- Stratégiai paraméterek: programhossz, p_r , p_m , $|P|$ (több ezer), szintek száma (max. 7)
- Megállási feltétel: pontos/közelítő eredmény, max generációszám (50)
- Program felépítés (egy egyed): egy fa (főprogram), több fa (eljárások/ akciók)

Genetikus programozás

■ Az általános GP módszer

- Kezdőpopuláció: véletlen, irányított véletlen (half-ramping). Csomópontokban F elemek, leveleknél T elemek
- Szelekció: fitness arányos, versengő szelekció, versengő + Pareto dominancia (több célnál- eddigi legjobbak lista)
- Rekombináció: egyponos keresztezés; (0.9 val. belső csomópontnál kijelölés), vagy reprodukció

Genetikus programozás

■ Az általános GP módszer

- Mutáció:
 - részfa lecserélés (rnd),
 - pont mutáció (F elem csere),
 - részfa képzés (önálló fa lesz a részfa)
 - rövidítés(részfa helyett T elem),
 - konstans mutáció,
 - szisztematikus konstans mutáció (input változó – konstans csere)

Genetikus programozás

GP definíció

Cél	Program megadás
Architektúra	Egy fa
Tesztadatok	Tesztadatok leírása
Végpont halmaz	$T = \{ \dots \}$
Függvény halmaz	$F = \{ +, -, *, \% \}$
fitneszfüggvény	A tesztalmonon a találatok száma
Szelekciós eljárás	Versenyző (7 elemmel)
Kezdőpopuláció kialakítása	Half-ramping
Paraméterek	Populáció méret 4000-16000
	Max. generációs szám 51
	$p_c = 0.9$
	$p_{rep} = 0.1$
	$p_m = 0.1$
	Max. szint a végeredményben 6
	Max. szint futás közben 17

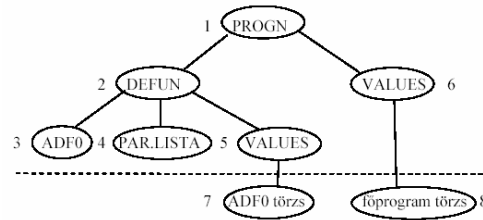
Borgulya I. PTE KTK

9

Genetikus programozás

Fejlettebb GP technikák

- Automatikusan definiálható függvény - ADF

Borgulya I. PTE KTK

10

Genetikus programozás

Fejlettebb GP technikák

- Memória használat: skalár, read/write indexelt (-k,k), read(index), write(index, érték),
- Elkülöníthető tevékenységek/ akciók (multi-tree)
 - minden akciónak külön belépési pont,
 - minden akciót külön tesztelünk,
 - rekombináció, mutáció kiválasztott akcióra

Borgulya I. PTE KTK

11

Genetikus programozás

Alkalmazási példa ADF-el

Feladat: Két téglatest különbsége $D = a1 * b1 * c1 - a2 * b2 * c2$
13. generációnál a jó végeredmény:

```
(PROGN (DEFUN ADF0 (PAR0 PAR1 PAR2)
(VALUES (-(*PAR2 PAR0) (*+ PAR0 (* PAR0 PAR1)
(% PAR2 (% PAR2 PAR2))))))
(VALUES (-(ADF0 a2 b2 c2) (ADF0 b1 c1 a1))))
```

GP definíció módosítás:

F halmaz a főprogramnál $Ff = \{ +, -, *, \% , ADF0 \}$
T halmaz az ADF0-nál $Ta = \{ PAR0, PAR1, PAR2 \}$
F halmaz az ADF0-nál $Fa = \{ +, -, *, \% \}$

Borgulya I. PTE KTK

12

Genetikus programozás

Alkalmazási példa: veremkezelés

- push down verem 5 tevékenységgel:

Inicializálás (<i>makenull</i>)	$mutató := maxméret + 1$
Üresség vizsgálat (<i>empty</i>)	$üres := (mutató > maxméret)$
Csúcs olvasás (<i>top</i>)	$csúcs := verem(mutató)$
Csúcs olvasás és törlés (<i>pop</i>)	$törölt := verem(mutató)$
Új adat elhelyezés (<i>push</i>)	$mutató := mutató + 1$
	$mutató := mutató - 1$
	$verem(mutató) := újadat$

Borgulya I. PTE KTK

13

Genetikus programozás

Alkalmazási példa: veremkezelés

- definíciók:

- T halmaz:
 - pl. +index memória, verem mutató, maxméret konstans
- F halmaz: spec. függvények (read(mutató), write, mutató kezelő műveletek)
- Fitness: pontszám (helyes teszteredmények száma) tevékenységenként külön teszt

Borgulya I. PTE KTK

14

Genetikus programozás

GP alkalmazások

- Fuzzy osztályozó rendszer fejlesztés (biztosító, anyag felhasznál.)
- Képfeldolgozás (röntgen, MRT) pl. filter tervezés
- Tervezés (áramkör, repülő részek, auto karosszéria)
- Kereskedelem: piacmodellezés (fuzzy rendszer)
- Mesterséges élet: mozgás, ágesnek
- Művészet: videó film, jazz, 3D kép

Borgulya I. PTE KTK

15

Evolúciós algoritmusok

4. Fejlettebb EA technikák I.

Borgulya I. PTE KTK

1

Fejlettebb EA technikák

Témakörök

- Paraméterek beállítása
- Csoportosítás (niching)
 - Fitness megosztás (fitness sharing)
 - Tömörítés (crowding)
 - Ritkítás (clearing)
- Memóriát alkalmazó módszerek
 - Virtuális vesztés
 - Hangya kolónia
 - Kulturális algoritmus

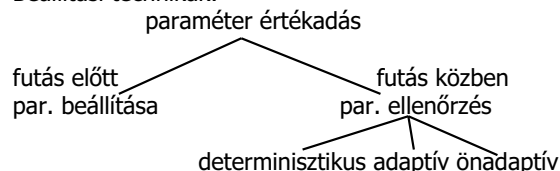
Borgulya I. PTE KTK

2

Fejlettebb EA technikák

Paraméterek beállítása

- Megfelelő kombináció kiválasztás, módosítás kölcsönösen függnek egymástól
- Beállítási technikák:

Borgulya I. PTE KTK

3

Fejlettebb EA technikák

Paraméterek beállítása

- Futás előtti par. beállítás: kézi beállítás, változatok próbálgatása
 - csak néhány kombináció próbálható ki
 - időigényes
 - bizonytalan a legjobb megtalálása
- Futás közbeni változtatás (minden változatható!)
 - Determinisztikus par. ellenőrzés: det. szabályt alkalmaz
 - Adaptív par. ellenőrzés: visszacsatolás a hatékonyságról
 - Önadaptív par. ellenőrzés: evolúciós folyamat változtatja

Borgulya I. PTE KTK

4

Fejlettebb EA technikák

Paraméterek beállítása

- PI. futás közbeni mutáció par. változtatás ES-nél
- Determinisztikus: $x_i' = x_i + N(0, \sigma)$ és $\sigma(t) = 1 - 0.9 t/T$
- Adaptív: p_s sikeres mutációk aránya (Rechenberg)

If ($t \bmod n = 0$) then

$$\sigma(t) = \sigma(t-n)/c \quad \text{ha } p_s > 1/5$$

$$\sigma(t) = \sigma(t-n) * c \quad \text{ha } p_s < 1/5$$

$$\sigma(t) = \sigma(t-n) \quad \text{ha } p_s = 1/5$$

else

$$\sigma(t) = \sigma(t-1)$$

fi ahol $c \in [0.817, 1]$

- Önadaptív mutáció ellenőrzés: általános ES-nél

Borgulya I. PTE KTK

5

Fejlettebb EA technikák

Paraméterek beállítása

Alap GA-nál vizsgálatok:

- Önadaptív mutáció: p_m 0.001-0.15 közt (tárolják p_m -t)
- Önadaptív keresztezés: p_r változik (tárolják p_r -t) p_r -től függően
 - uniform keresztezés (mindkét szülőnél $RND < p_r$)
 - Másolás (egyik szülőnél sem $RND < p_r$)
 - csak mutáció (egy szülőnél $Rnd < p_r$)

Borgulya I. PTE KTK

6

Fejlettebb EA technikák

- Adaptív populáció méret: egyedhez max élettartam, amely csökken generációnként a fitness függvényében
 - Afít (átlagos fitness), HET (hátralévő élettartam), Rofit (legrosszabb f), Jofit (legjobb f), $\eta = 1/2(\text{MAXHET} - \text{MINHET})$ MINHET – MAXHET intervallumban változhat

$$HET_i = \begin{cases} \text{MINHET} + \eta \frac{\text{Rofit} - \text{fitness}_i}{\text{Rofit} - \text{Afít}} & \text{ha } \text{fitness}_i > \text{Afít} \\ 1/2(\text{MINHET} + \text{MAXHET}) + \eta \frac{\text{Afít} - \text{fitness}_i}{\text{Afít} - \text{Jofit}} & \text{ha } \text{fitness}_i < \text{Afít} \end{cases}$$

Borgulya I. PTE KTK

7

Fejlettebb EA technikák

Csoportosítás (niching)

Ha több lehetséges megoldást keresünk
Stabil csoportok kialakítása párhuzamos keresésnél.
Technikák: fitness megosztás, tömörítés, ritkítás.

▪ Fitness megosztás (fitness sharing)

cél: a csoportokban megmaradjanak a legjobbak, fitness érték csökken a csoportban $\bar{f}_i = \bar{f}_i / m_i$ (sh a sharing függvény, σ_s becsült küszöbérték (niche sugár))

$$m_i = \sum_{j=1}^{\mu} sh(d_{ij}) \quad sh(d_{ij}) = \begin{cases} 1 - (d_{ij} / \sigma_s)^\alpha & \text{ha } d_{ij} < \sigma_s \\ 0 & \text{különben} \end{cases}$$

Borgulya I. PTE KTK

8

Fejlettebb EA technikák

Csoportosítás (niching)

- Tömörítés (crowding) csoportok fenntartása: új egyed a hasonlót cserélheti le
 - Standard tömörítés: csak néhány utód, visszahelyezés: CF számú (rnd) egyed közül a leghasonlóbb szülő helyére kerül egy-egy utód
 - Determinisztikus tömörítés: standard tömörítés, de visszahelyezésnél verseny az utód és a legközelebbi, csoportbeli szülő közt. (utódonként)
 - Korlátozott versengő szelekció (standard változat) visszahelyezés: CF számú (rnd) egyed közül a leghasonlóbb szülővel versenyez

Borgulya I. PTE KTK

9

Fejlettebb EA technikák

Csoportosítás (niching)

- Ritkítás (clearing) Fitness változtatás a csoporton belül, csak a legjobbak maradnak.
A mechanizmus:
 - egy csoportban csak k egyed lehet
 - csoporthoz tartozás: σ_c -nél kisebb a távolságuk
 - k számú legjobb egyed változatlan, többi fitness értéke nulla.

Borgulya I. PTE KTK

10

Fejlettebb EA technikák

Memóriát alkalmazó módszerek

Hatékonyság növelés „problémamegoldó tudással”;
Sikeres / sikertelen lépések, ismeretek memorizálása.

Kollektív memória (EC-memory)

Használható: szelekcionál, művelet par. beállításnál, stb.

Típusok: numerikus és szimbolikus

- Numerikus: műveletek valószínűségeivel, virtuális egyed mint valószínűségi vektor/mátrix a legjobb egyedekből
- Szimbolikus: keresési intervallumok, szabályok tanulása

Borgulya I. PTE KTK

11

Fejlettebb EA technikák

Memóriát alkalmazó módszerek Virtuális vesztes

- Korábbi sikertelen egyedekből levonható tanulságok
- Valószínűségi vektor bitérték választására (VL)
- Képzése: legrosszabb egyedek bitpozíció átlagai
- Aktualizálás: $VL^{t+1} = (1 - \alpha) VL^t + \alpha \Delta VL$ ($\alpha \sim 0.2$)
 ΔVL a t-dik generációban képzett VL
- Alkalmazás: egy X egyed x_i bitjénél
 $p_i = 1 - VL_i$, $X_i /$ valószínűséggel kell 1 érték

Borgulya I. PTE KTK

12

Fejlettebb EA technikák

Memóriát alkalmazó módszerek Hangya kolónia (AC: Ant colony)

- Hosszútávú memória diszkrét értékeknél (permutációk)
- Populáció egyedei „hangyák”
párhuzamosan több útvonalat bejárnak, a jó útvonalat feromonnal megjelölik, feromon intenzitás nőhet...
- Feromon csik koncepció átvétele
Állapottér leírás gráffal, (i,j) élhez τ_{ij} feromon csík érték feromon mátrix, sikeres út aktualizálja

Borgulya I. PTE KTK

13

Fejlettebb EA technikák

Memóriát alkalmazó módszerek Hangya kolónia

- Lépésenkénti útvonal kialakítás
a k-dik hangya p_{ij} valószínűséggel lép i-ből j állapotba
 p_{ij} függ:- az átmenet „vonzerejétől” η_{ij}
 - τ_{ij} feromon csík értéktől
 - a lehetséges átmenettől (tabu_k lista)
- Feromon aktualizálás: $\tau_{ij}(t) = \tau_{ij}(t-1) + \Delta\tau_{ij}$
($\Delta\tau_{ij}$: hangyák száma amelyek i-j-t sikeresen alkalmazták)
- Nincs szelekció, rekombináció, mutáció

Borgulya I. PTE KTK

14

Fejlettebb EA technikák

Memóriát alkalmazó módszerek Hangya kolónia lépések:

Véletlen kezdőértékek a τ feromon csik mátrixnál.

Repeat

For $k=1$ to $|P|$

Kezdőállapot választás; legyen i .

Repeat

Minden j -re η_{ij} kiszámolása. Egy állapot átmenet kiválasztása
tabu_k lista bővítése az új állapot átmenettel.

Until k-dik megoldás kész

endfor

For a hangyák minden i -j állapot átmenetére.

$\Delta\tau_{ij}$ kiszámítása. Feromon mátrix aktualizálás.

endfor

Until megállási feltétel teljesül.

Borgulya I. PTE KTK

15

Fejlettebb EA technikák

Memóriát alkalmazó módszerek Kulturális algoritmus

- A kultúra által motivált modell, EA újabb elemekkel - egy mechanizmussal az ismeretek kinyerésére
- Két populáció: - szociális P (pl. normál ES)
 - hihető BLF (ismereteket tárol)
 - BLF részek: -SZ legjobb példák halmaza
 - N intervallum halmaz
- Műveletek: szelekció BLF-hez P-ből (Accept), BLF aktualizálás (Adjust), paraméter módosítás önadaptíven (influence)

Borgulya I. PTE KTK

16

Fejlettebb EA technikák

Memóriát alkalmazó módszerek Kulturális algoritmus lépések:

Kezdőpopuláció kialakítása: $t=0$, $P(t)$, $BLF(t)$.
Fitness kiértékelés: $F(t)$ -n.

Repeat

$t=t+1$

$P(t)$ evolúciója az *influence* művelettel.

$BLF(t)$ aktualizálása:

Accept ($P(t)$),

Adjust ($BLF(t)$).

Until megállási feltétel teljesül.

Borgulya I. PTE KTK

17

Evolúciós algoritmusok

4. Fejlettebb EA technikák II.

Borgulya I. PTE KTK

1

Fejlettebb EA technikák

Témakörök

- Párhuzamos EA változatok
 - Globális modell
 - Regionális modell
 - Konkurens modell
 - Kooperáló modell
 - Lokális modell

Borgulya I. PTE KTK

2

Fejlettebb EA technikák

- Párhuzamos EA változatok
 - Nehéz problémák megoldására
 - Multiprocesszoros rendszerek, nagyobb populáció, elfogadható futási idő párhuzamos számításokkal
 - Különböző modellek: populáció struktúrák, szelekció művelet alapján
 - Globális: párhuzamos számítások
 - Regionális: régiók, migráció
 - Regionális modell változatok: koevolúció (szimultán evolúció) - konkurens, kooperáló
 - lokális

Borgulya I. PTE KTK

3

Fejlettebb EA technikák

■ Globális modell

- Populáció struktúra változatlan
- Párhuzamosan végrehajtható: rekombináció, mutáció, célfüggvény számítás
- Master-slave processzor struktúra:
 - master osztott memóriával tárolja P-t
 - slave-ek számolnak

Borgulya I. PTE KTK

4

Fejlettebb EA technikák

■ Regionális modell (island, coarse grained modell)

- Egyenlő nagyságú alpopulációk (régiók)
- Alpopulációk önálló EA-ként működnek, egy-egy mikroprocesszorral
- Nagy populáció kialakításhoz: migrációs művelet
- Hatékonyságát befolyásolja: alpopulációk száma /mérete topológia, migrációs egyedek száma egyedkiválasztás mód

Borgulya I. PTE KTK

5

Fejlettebb EA technikák

■ Regionális modell

- alpopulációk száma /mérete tapasztalati képlet: $\text{alpopulációk száma} = n^{0.5}$
alpop. méret = $20 + n/10$ (processzorszám fontos)
pl. $n=150$ esetén 13 régió, 35-35 egyed (420)
- Alpopulációk közti topológia: irányított gráf a populációk közt, migráció használja. Lehet: teljes kapcsolat, egydimenziós gyűrű (+távolság), szomszédsági (2-dimenziós rács + távolság)

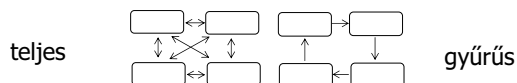
Borgulya I. PTE KTK

6

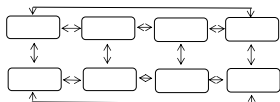
Fejlettebb EA technikák

■ Regionális modell

Topológia:

szomszédsági

Borgulya I. PTE KTK

7

Fejlettebb EA technikák

■ Regionális modell

- Migrációs ráta és periódus
egyedek száma amit kicserélünk, cserék gyakorisága.
tapasztalati képlet:
Migrációs ráta = régióméret 20%-a / *egyedszám
Migrációs periódus = régióméret / *generációszám
- Egyedek kiválasztása, lecserélése: migrációs műv.
 1. egy régióhoz - régiók kiválasztása (topológia alapján)
 2. egyedek kiválasztása régióként -> migrációs halmaz
 3. migrációs halmazból egyedcseré a régióknál

Borgulya I. PTE KTK

8

Fejlettebb EA technikák

Kezdőértékek a P_1, P_2, \dots, P_k alpopulációknál.
Fitness kiértékelés a P_1, P_2, \dots, P_k alpopulációknál.

Repeat

For $j=1$ to migrációs_periódus

Párhuzamos végrehajtás minden P_i -re ($i=1, 2, \dots, k$):
Szekvenciális_EA(P_i)

endfor

For $i=1$ to k

For i minden j szomszédjára

Migráció (P_i, P_j)

/* csak két populáció közt!

Fitness kiértékelés P_i -nél

endfor

until megállási feltétel teljesül

Borgulya I. PTE KTK

9

Fejlettebb EA technikák

■ Regionális modell

- Felhasználás:
 - Nagy populáció kialakításhoz, nagyobb keresési tér lefedés (megfelelő izolálás)
 - Különböző stratégiai paraméterek alkalmazása sikeresebbek befolyásolják a többi EA-t
 - Ismeretlen stratégiai par. keresése (sikerességet mérni kell!)

Borgulya I. PTE KTK

10

Fejlettebb EA technikák

■ Konkurens modell (competing subpopulation)

- Regionális modell változat – különböző stratégiákkal
- Sikeresesség függvényében változhat: régió méret, számítások biztosítása a sikeresek javára.
- Konkurráló régiók rangsorolása sikeresség alapján. Pl.:
 1. reprezentáns egyedek választása régióként
 2. lineáris rendezés alapú fitness kiértékelés
 3. Régiók értékelése: reprezent. egyedeik átlagos fitness értéke
 4. rendezzük, majd sorsozzuk a régiókat.
 5. pozíció számolás: $\text{pozíció}_i = 0.9 \text{ pozíció}_{i-1} + 0.1 \text{ sorszám}$

Borgulya I. PTE KTK

11

Fejlettebb EA technikák

■ Konkurens modell

- Források felosztása pozíciók alapján. Változatok:
 - Legjobb stratégia térnyerése: a legjobb kap csak forrásokat
 - Sikeres / sikertelen régiók: első 25% sikeres. Csak a sikeresek kapnak újabb forrásokat
 - Erőforrások súlyozott elosztása: pozíciók, sorszárok függvényében felosztás (minimális régióméret biztosított)
- Konkurencia ráta és periódus (migráció átfogalmazás)
 $\text{konkurencia_ráta} = 10\% \text{ alpopuláció méret}$
 $\text{Konkurencia_periódus} = 20\% \text{ alpopuláció méret}$

Borgulya I. PTE KTK

12

Fejlettebb EA technikák

■ Kooperáló modell

- Nagy számítási igénynél, EA helyi szélsőértékhez konvergál
- Alkalmazható:
 - Összetett problémánál,
 - részekre bontható a probléma,
 - a megoldásrészek erősen függenek egymástól,
 - a megoldásrészek erősen befolyásolják a fitnesszt
 - Pl. fuzzy rendszer (szabályok, halmazok) n-dim fgv. optimalizálás (dimenzióként...)

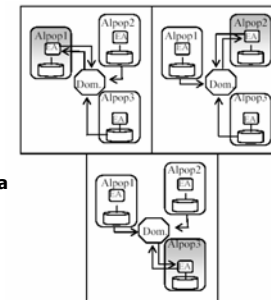
Fejlettebb EA technikák

■ Kooperáló modell

- A régiók kooperálnak egymással, de függetlenek
- Egy régió a megoldás egy részletét fejleszti, közös adatstruktúrában lépnek kapcsolatba
- A fitnessz a közös adatstruktúrán értelmezett, az együttműködés milyenségétől függ. Ehhez:
 - reprezentatív egyedek választása régióként,
 - megoldások összeállítása,
 - tesztelése
 - (minden régiónál és egyednél)

Fejlettebb EA technikák

■ Kooperáló modell Potter et al. (2000. modellje)

Közös adatstruktúra a domain modellben

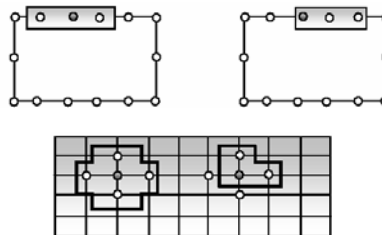
Fejlettebb EA technikák

■ Lokális modell (diffúz, cella modell)

- Izolált egyedek (egy-egy mikroprocesszor), csak a szomszédossal van kapcsolatuk
- Párhuzamos számítások minden kiválasztott egyedén/környezetén
- Alapja a topológia:
 - 1-több dimenziós, „távolság” pl. egész/ fél gyűrű, négyzetes-átlós rácson egész/fél kereszt, csillag, kör, stb.

Fejlettebb EA technikák

• Lokális modell - topológiák

Fejlettebb EA technikák

■ Lokális modell

- Topológia jellemzők:
 - minden egyed csomópont,
 - közvetlen szomszéd távolsága 1,
 - a szomszédsági topológia az egyed/centrum körül,
 - a szomszédság méret növelhető. (2, vagy 1,2 ...)

Fejlettebb EA technikák

■ Lokális modell – műveletek

- Szelekció:
 - centrumok,
 - szomszédságból szülők választása (legjobb egyed / szelekció)
- Visszahelyezés: a szomszédságba.
 - utódok kiválogatása,
 - Szülők / egyedek válogatása cserére
- Modell hatékonyság:
 - jobb utódok, legrosszabb szülők válogatása visszahelyezésnél,
 - szomszédság kiterjedése: kisebb távolság jobb eredmény